

КИЇВСЬКА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА З ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ВРЯДУВАННЯ

ДИПЛОМНА РОБОТА

«Сприйняття електронного голосування та виборча відповідальність:
роль процедурних характеристик»

Студентка: Ключ Анастасія

Наукова керівниця: Власенко Анастасія

Кандидат наук,
доцент програми «Публічна політика та врядування»

Для здобуття освітнього ступеня: Магістр

за спеціальністю: 281 Публічне управління та адміністрування

Київ 2026

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	4
2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	7
3. АНАЛІТИЧНА РАМКА.....	10
3.1. Концептуалізація.....	10
3.2. Теоретична рамка.....	11
4. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН.....	14
5. РЕЗУЛЬТАТИ.....	18
6. ВНЕСОК У АКАДЕМІЧНУ ДИСКУСІЮ.....	22
7. ПРОПОНОВАНІ ЗМІНИ ДО ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	25
8. ВИСНОВКИ.....	28
Список використаних джерел.....	31
ДОДАТКИ.....	34

Анотація

У дослідженні проаналізовано зв'язок між сприйняттям характеристик електронного голосування, зокрема доступності, безпеки, прозорості та анонімності, і рівнем виборчої відповідальності громадян України. Виборча відповідальність визначена як двокомпонентний конструкт, який поєднує обмірковування вибору та громадянський обов'язок. Емпіричну основу становлять дані онлайн-опитування, у межах якого для перевірки гіпотез застосовано ієрархічний регресійний аналіз. З чотирьох характеристик електронного голосування лише прозорість зберігає прямий статистично значущий ефект, тоді як доступність діє опосередковано, а безпека не має самостійно значущого впливу. Найсильнішим фактором виборчої відповідальності виявилось сприйняття цілісності виборчого процесу загалом. Виявлено диференційований характер зв'язків: прозорість пов'язана з когнітивним компонентом виборчої відповідальності, тоді як анонімність пов'язана з нормативним. Отримані результати свідчать про те, що вплив електронного голосування на якість електоральної участі визначається не стільки його технічними характеристиками, скільки інституційним контекстом, у якому ці характеристики інтерпретуються.

Ключові слова: електронне голосування, виборча відповідальність, процедурні характеристики, політичний інтерес, цифрові навички, інституційна довіра.

Загальна кількість слів у роботі: 8094.

1. ВСТУП

Участь у виборах традиційно розглядається як один із ключових індикаторів функціонування демократії. Сучасні електоральні дослідження дедалі більше наголошують на тому, що сам факт явки на вибори не дає вичерпної відповіді на питання про якість демократичного волевиявлення (Blais, 2000; Cancela & Geys, 2016). Для оцінки демократичного процесу важливо враховувати не лише сам факт участі, а й те, як громадяни інтерпретують акт голосування: як формальну процедуру чи як значущу громадянську дію. У цьому контексті дослідницький інтерес зміщується від вимірювання участі як такої до аналізу якості електоральної участі та змісту індивідуального вибору.

Саме для позначення цього виміру я використовую поняття виборчої відповідальності як аналітичного конструкта, який не є усталеною категорією в літературі, однак дозволяє інтегрувати кілька взаємопов'язаних аспектів ставлення до голосування в єдину аналітичну рамку. Необхідність такого конструкта зумовлена тим, що наявні поняття, зокрема *civic duty* та *deliberation*, охоплюють лише окремі виміри (Blais & Galais, 2016), тоді як виборча відповідальність дозволяє розглядати їх у взаємозв'язку. У межах цієї роботи я операціоналізую виборчу відповідальність через два компоненти: обмірковування вибору, тобто готовність оцінювати політичні альтернативи перед голосуванням, та сприйняття голосування як громадянського обов'язку, тобто нормативне уявлення про участь у виборах як суспільно значущий акт (Blais & Galais, 2016; Blais, Galais & Mayer, 2019). Обидва компоненти я операціоналізую через відповідні шкали опитування і разом вони утворюють зведений індекс виборчої відповідальності. Таким чином, цей конструкт не ототожнюється ні з явкою, ні зі загальною політичною активністю, а відображає саме якість індивідуального ставлення до процесу голосування.

На тлі цих дискусій про якість участі дедалі більшої актуальності набуває питання про те, яким чином цифровізація виборчих процедур змінює умови та характер демократичної участі. У науковій літературі щодо електронного голосування можна виокремити щонайменше дві аналітичні позиції. З одного боку, спираючись на логіку теорії раціонального вибору (Downs, 1957), електронне голосування розглядається як інституційна інновація, що знижує процедурні витрати та спрощує доступ до голосування, а, отже, збільшує кількість учасників (Alvarez, Hall & Trechsel, 2009; Goodman & Stokes, 2020). З іншого боку, існує підхід, який підкреслює, що зниження процедурних витрат не є однозначно позитивним, оскільки полегшення доступу може послаблювати символічну вагу самого волевиявлення та впливати на характер прийняття рішення (Brennan & Lomasky, 1993). Таким чином, наукова дискусія не зводиться до питання доступності участі, а охоплює також те, як громадяни інтерпретують своє волевиявлення, що і визначає її зв'язок із проблематикою виборчої відповідальності.

Подібна аналітична напруга простежується і щодо окремих характеристик електронного голосування. Анонімність і таємниця голосу є принципово важливими для автономії виборця (Birch & Watt, 2004). Прозорість і безпека процедури пов'язані з відчуттям легітимності виборів і довірою до їх результатів (Alvarez et al., 2013). Відповідно до теорії процедурної справедливості (Tyler, 2006), ключове значення має не лише об'єктивна наявність цих характеристик, а і їх суб'єктивне сприйняття: саме воно визначає готовність громадян визнавати легітимність процедури та взаємодіяти з нею. Попри це, у літературі такі характеристики часто аналізуються ізольовано або у зв'язку з явкою чи загальною довірою до інституцій, тоді як їхній зв'язок з уявленнями про відповідальний характер голосування залишається недостатньо концептуалізованим. Саме цю прогалину я розглядаю як аналітичну проблему цієї роботи.

Я зосереджу дослідження в Україні як контексті, де електронне голосування не є інституціоналізованою формою участі. Це означає, що оцінки громадян формуються не на основі власного досвіду використання, а на основі очікувань, уявлень і порівнянні з традиційними формами голосування. В Україні активно функціонують різноманітні цифрові інструменти та платформи взаємодії з державою, зокрема електронні петиції, вебпортали, мобільні застосунки та цифрова ідентифікація, які формують у громадян уявлення про цифрові форми політичної взаємодії. Це створює підстави для аналізу не поведінкового досвіду електронного голосування, а його сприйняття та очікувань щодо нього. Додаткову актуальність цьому питанню надає перспектива повоєнних виборів в умовах масштабної міграції громадян України: електронне голосування розглядається як один із потенційних інструментів залучення виборців, які перебувають за межами країни, що робить розуміння ставлення до цієї форми участі особливо важливим як у науковому, так і практичному вимірі.

Відповідно до окресленої проблеми я ставлю таке аналітичне питання: **як сприйняття ключових характеристик електронного голосування, а саме доступності, анонімності, прозорості та безпеки, пов'язане з рівнем виборчої відповідальності громадян?**

Для відповіді на це питання я обираю підтверджувальний дизайн дослідження на основі кількісного опитування. Такий вибір зумовлений тим, що наявний теоретичний та емпіричний доробок є достатнім для формування гіпотез та їх перевірки. Перевагою цього підходу є можливість систематичної перевірки теоретично виведених припущень і встановлення статистично значущих зв'язків між змінними. Водночас його обмеженням є те, що він не дозволяє виявити непередбачувані механізми або нові концептуальні зв'язки, які могли б бути розкриті в пошуковому дизайні. Як метод збору даних я використовую онлайн-опитування, структура якого дозволяє провести порівняльну оцінку сприйняття електронного та традиційного голосування і зіставити ці оцінки із характеристиками виборчої відповідальності.

Робота має таку структуру: у першому розділі представлено теоретичний контекст, що охоплює дискусії про якість електоральної участі, ролі процедурних характеристик електронного голосування та теорію процедурної справедливості. У другому розділі сформульовано аналітичну рамку: концептуалізовано залежну та незалежні змінні та визначено чотири гіпотези дослідження. Третій розділ описує методологічний дизайн, процедуру збору даних та методи аналізу. У четвертому розділі представлено результати - описову статистику, кореляційний і регресійний аналіз та перевірку гіпотез. П'ятий розділ містить дискусію, у якій отримані результати вносять доповнення у академічну дискусію, окреслено обмеження дослідження та напрямки подальших досліджень. Шостий розділ присвячено запропонованим змінам до публічної політики та містить рекомендації для органів влади. У сьомому розділі підсумовано ключові результати та їхні наслідки для розуміння цифровізації виборчих процесів.

2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Виборча участь традиційно розглядається як ключовий індикатор демократичного процесу, однак у сучасній електоральній науці дедалі більше піддається сумніву її здатність адекватно відображати якість волевиявлення (Blais, 2000; Cancela & Geys, 2016). Сам факт явки фіксує участь, але не дозволяє оцінити характер індивідуального вибору та те, як громадяни інтерпретують сам факт голосування: як формальну процедуру чи як значущу громадянську дію. У цьому контексті науковий інтерес зміщується від вимірювання участі як такої до аналізу її якісних характеристик.

У літературі цей вимір розкривається через два відносно самостійні конструкти: *deliberation*, або обмірковування вибору, тобто готовність оцінювати політичні альтернативи перед голосуванням (Fishkin, 1991; Luskin, Fishkin & Jowell, 2002), та *civil duty* - нормативне уявлення про голосування як суспільно значущий обов'язок, що є автономним фактором явки незалежно від очікуваних результатів (Blais, 2000; Blais & Achen, 2019). Попри те, що обидва конструкти широко представлені в літературі, вони вивчаються переважно ізольовано. Відповідно, їхня взаємодія, тобто те, як нормативне зобов'язання поєднується з готовністю обмірковувати свій вибір, досі залишається аналітично недостатньо розробленою.

Саме в цьому теоретичному просторі розгортається дискусія навколо електронного голосування. Спираючись на логіку теорії раціонального вибору (Downs, 1957), частина дослідників розглядає електронне голосування як інституційну інновацію, яка знижує процедурні витрати та розширює коло учасників. Alvarez, Hall and Trechsel (2009) на матеріалі естонського досвіду показали, що інтернет-голосування долає бар'єри фізичної присутності та розширює включення різних груп, насамперед виборців за кордоном і осіб з обмеженими можливостями пересування. Подібну логіку підтверджують і Goodman та Stokes (2020), фіксуючи зростання участі серед груп із традиційно нижчою явкою.

Інша частин дослідників підкреслює, що зниження процедурних витрат не є однозначно позитивним. Brennan & Lomasky (1993) демонструють, що надмірна зручність може послаблювати символічну вагу волевиявлення. Birch and Watt (2004) розвивають цю думку, застерігаючи, що відсутність фізичного контексту голосування може послаблювати відчуття ритуальності та громадянської значущості самого акту, тобто підривати саме той нормативний вимір, який *civil duty* покликане описувати. Таким чином, дискусія не зводиться до питання доступності, а охоплює вплив інституційного дизайну голосування на обидва компоненти якості участі, а саме когнітивний і нормативний.

Не менш суперечливою є роль анонімності та таємниці голосування. Gerber, Huber, Doherty, Dowling, Hill (2013) емпірично довели, що сумніви щодо таємниці голосування

безпосередньо знижують готовність громадян брати участь у виборах і підривають відчуття громадянського обов'язку. Gerber et al., 2013 виявили, що навіть за наявності формальних гарантій секретності частина виборців суб'єктивно не відчуває захищеності. У практиці онлайн голосування також фіксуються ситуації, коли голосування відбувається в присутності інших осіб, що де-факто послаблює реальну анонімність за її формального забезпечення. Дані фокус-груп серед українців за кордоном (IFES, 2023) підтверджують ці спостереження, вказуючи на занепокоєння щодо можливості вільного волевиявлення в неконтрольованому середовищі. Це вказує на принципову відмінність між технічними гарантіями таємниці голосування і соціальними практиками, в межах яких вона реалізується. Ця відмінність є критичною для розуміння впливу анонімності на відчуття свободи вибору.

Паралельно розгортається дискусія щодо прозорості та безпеки виборчих систем, де ключові значення набуває теорія процедурної справедливості (Tyler, 2006). Відповідно до цього підходу, визначальним є не лише фактична наявність гарантій, а і їхнє суб'єктивне сприйняття, яке формує готовність визнавати легітимність процедури. Дослідження демонструють, що довіра до виборчих інститутів формується через сприйняття процесу як підзвітного та відкритого, тоді як навіть короточасні технічні збої можуть суттєво підірвати це сприйняття (Stewart, Hall & Alvarez, 2010). Цю логіку підтверджують Muga & Albert (2025), які демонструють, що в умовах цифровізації виборчих систем легітимність виборів визначається не технічними параметрами системи, а тим, наскільки громадяни сприймають її як підзвітну та захищену від зовнішнього втручання. Відповідно, навіть об'єктивно надійна система може втрачати суспільну підтримку за умов інформаційної невизначеності або браку комунікації. Водночас позитивні комунікаційні сигнали з боку виборчих органів здатні підвищувати рівень довіри виборців (Alvarez et al., 2013), а зв'язок між прозорістю та довірою може бути нелінійним і залежати від попереднього рівня скептицизму. Спільним для цих досліджень є те, що центральним аналітичним об'єктом виступає саме сприйняття, а не об'єктивні характеристики системи.

Окремий вимір дискусії стосується інформаційного середовища, в якому формуються оцінки електронного голосування. Дослідження показують, що громадяни реагують на повідомлення про ризики, коригуючи власні установки щодо участі (Gerber et al., 2013), а відсутність фізичного виборчого середовища посилює залежність від інформаційного контексту (Birch & Watt, 2004). В українських умовах, де соціальні мережі є основним джерелом новин для значної кількості населення (Громадянська мережа ОПОРА, 2024), а рівень довіри до цифрових інструментів є нерівномірним (Київський міжнародний інститут соціології, 2026), інформаційне середовище виступає важливим контекстом формування уявлень про електронне голосування. У межах цього

дослідження цей фактор не розглядається як окрема змінна, однак враховується як середовище, в якому формуються оцінки процедурних характеристик.

Таким чином, аналіз літератури дозволяє окреслити аналітичну прогалину. Характеристики електронного голосування вивчаються переважно ізольовано або у зв'язку з явкою чи загальною довірою до інституцій, тоді як їхній спільний зв'язок з обома компонентами якості участі залишається недостатньо концептуалізованим.

Наявні дослідження спираються передусім на поведінковий досвід використання електронного голосування, тоді як у контекстах, де воно не є інституціоналізованою практикою, вирішальну роль відіграють очікування та сприйняття. Україна є саме таким контекстом: електронне голосування відсутнє як практика, але активно обговорюється в перспективі повоєнних виборів, у цей час як значна частина виборців перебуває за кордоном і формує ставлення до нього без безпосереднього досвіду.

Саме тому аналітичне питання мого дослідження: **як сприйняття ключових характеристик електронного голосування, зокрема доступності, прозорості та безпеки, пов'язане з рівнем виборчої відповідальності громадян і якою мірою ці уявлення впливають на інтерпретацію голосування як відповідальної громадянської практики?**

3. АНАЛІТИЧНА РАМКА

3.1. Концептуалізація

Центральним поняттям цього дослідження є виборча відповідальність. Оскільки цей термін не є усталеним у порівняльній електоральній літературі, він потребує чіткої аналітичної специфікації. У науковій літературі якість електоральної участі розкривається через два відносно самостійні конструкти: *deliberation* - готовність оцінювати політичні альтернативи перед голосуванням (Fishkin, 1991; Luskin, Fishkin & Jowell, 2002), та *civil duty* - нормативне уявлення про голосування як суспільно значущий обов'язок, що є автономним фактором явки незалежно від очікуваних результатів (Blais, 2000; Blais & Galais, 2016). Попри те, що обидва конструкти широко представлені в літературі, вони вивчаються переважно ізольовано, тоді як їхня взаємодія залишається аналітично недостатньо розробленою.

У межах моєї роботи виборча відповідальність визначається як аналітичний конструкт, що поєднує два взаємопов'язані компоненти: обмірковування вибору та сприйняття голосування як громадянського обов'язку. Перший компонент відображає когнітивний вимір, тобто готовність громадянина оцінювати наявні політичні альтернативи перед голосуванням, порівнювати програми партій або кандидатів, шукати інформацію з різних джерел і витратити час на усвідомлений вибір. Другий компонент відображає нормативний вимір, тобто уявлення про участь у виборах як суспільно значущу та морально зобов'язальну дію, зокрема відчуття провини у разі неучасті та розуміння голосування як внеску у спільне прийняття рішень (Blais & Galais, 2016; Blais, Galais & Mayer, 2019). Разом ці компоненти утворюють зведений індекс виборчої відповідальності, що операціоналізується через відповідні шкали опитування. Виборча відповідальність при цьому не ототожнюється ні з явкою, ні з загальною політичною залученістю, ні з довірою до інститутів; вона відображає саме якість індивідуального ставлення до процесу голосування як значущої громадянської дії.

Незалежними змінними дослідження є чотири ключові характеристики електронного голосування: доступність, анонімність, прозорість та безпека. Доступність визначається як суб'єктивна оцінка зниження просторових, часових та адміністративних бар'єрів до участі, зокрема через можливість проголосувати з будь-якого місця без черг. Анонімність визначається як сприйняття захищеності персонального голосу від зовнішнього спостереження, контролю або примусу, включають гарантії таємниці вибору і захист від тиску. Прозорість визначається як оцінка зрозумілості та передбачуваності виборчої процедури для пересічного виборця. Безпека ж як сприйняття захищеності системі від маніпуляцій, технічних збоїв та зовнішнього втручання, а також довіра до результатів підрахунку голосів. Усі чотири характеристики операціоналізуються через суб'єктивні оцінки респондентів за шкалою Лікерта, а також через порівняльну оцінку

електронного та традиційного паперового голосування за тими самими параметрами. Такий підхід відповідає логіці теорії процедурної справедливості (Tyler, 2006), відповідно до якої саме суб'єктивні інтерпретації характеристик процедури, а не їх об'єктивні параметри, визначають ставлення громадян до неї.

Окремим аналітичним елементом є інформаційне середовище, в якому формуються оцінки електронного голосування. У межах цього дослідження воно не виступає як окрема незалежна змінна, однак розглядається як контекстуальний чинник, що може впливати на силу та напрям зв'язків між сприйняттям характеристик електронного голосування та виборчою відповідальністю. Операціоналізується через частоту стискання респондентів з негативними наративами про виборчий процес і цифрові сервіси, а також через оцінку їхнього впливу на особисту думку.

3.2. Теоретична рамка

Теоретична рамка дослідження спирається на три взаємопов'язані підходи: теорію раціонального вибору, теорію процедурної справедливості та конструктивістські концепції символічної ваги виборчого акту. Кожен із них специфіку окремих механізмів через який сприйняття характеристик електронного голосування впливає на компоненти виборчої відповідальності. Жоден із підходів окремо не є достатнім, однак у сукупності вони дозволяють сформувати диференційовані очікування щодо напрямку і характеру цих зв'язків.

Відповідно до теорії раціонального вибору (Downs, 1957), участь у виборах визначає співвідношення очікуваних вигоди та витрат. Доступність електронного голосування знижує процедурні витрати й тим самим розширює коло потенційних учасників, передусім серед тих, хто стикається з часовими, просторовими або фізичними обмеженнями (Alvarez et al., 2009; Goodman & Stokes, 2020). Проте зниження процедурних витрат може впливати на характер прийняття рішення, потенційно зменшуючи глибину аналізу політичних альтернатив (Card & Moretti, 2007). У цьому контексті очікується, що сприйняття доступності може бути пов'язане з виборчою відповідальністю диференційовано: потенційно позитивно щодо нормативного компонента (через розширення участі) або слабше, або навіть негативно щодо когнітивного компонента через зниження стимулів до обмірковування вибору.

Теорія процедурної справедливості (Tyler, 2006) пояснює механізм впливу прозорості та безпеки. Готовність громадян визначати легітимність процедури і взаємодіяти з нею визначається не лише її об'єктивними властивостями, а й суб'єктивним відчуттям справедливості та підзвітності. Якщо громадяни сприймають електронне голосування як зрозуміле, контрольоване та захищене від маніпуляцій, це зміцнює відчуття чесності виборчого процесу і посилює нормативну мотивацію до участі. Натомість навіть поодинокі технічні збої або домінування негативних публічних

нарративів здатні підірвати сприйняття надійності системи незалежно від її фактичних характеристик (Alvarez et al., 2013; Stewart et al., 2010). В онлайн-опитуванні цей механізм відображений через оцінку безпеки та прозорості електронного голосування у порівнянні з традиційним, а також через показники довіри до результатів голосування.

Конструктивістський підхід до символічної ваги голосування (Birch&Watt, 2004) пояснює вплив анонімності на компоненти виборчої відповідальності. Традиційне голосування містить ритуальну складову, яка включає фізичне відвідування дільниці, отримання бюлетеня, опускання його в урну і підкреслює публічну та суспільно значущу природу участі й тим самим підтримує нормативну мотивацію. Перехід до цифрового формату може послабити цей вимір. Сильні гарантії анонімності посилюють відчуття автономії вибору та знижують ризики зовнішнього тиску (Gerber et al., 2013), що, відповідно до теоретичних очікувань, має сприяти когнітивному компоненту відповідальності через впевненість у незалежності власного волевиявлення. Суб'єктивне сприйняття анонімності може суттєво відрізнятися від формальних гарантій, зокрема в ситуаціях, коли голосування фактично відбувається у присутності інших осіб (Riera & Brown, 2003; IFES, 2023).

Інформаційне середовище виступає контекстуальним чинником, який може впливати на силу та напрям зв'язків між характеристиками електронного голосування та виборчою відповідальністю. Дослідження показують, що громадяни реагують на повідомлення про ризики, коригуючи власні установки щодо участі (Gerber et al., 2013), а в умовах домінування цифрових джерел інформації залежність від інформаційного контексту зростає (Birch & Watt, 2004). Якщо респонденти часто стикаються з негативними наративами про електронне голосування і оцінюють їхній вплив як значний, це може послаблювати позитивний зв'язок між сприйняттям прозорості та безпеки й виборчою відповідальністю.

Виходячи з теоретично обґрунтованих механізмів, перевірі підлягають такі гіпотези:

H₀: Між сприйняттям характеристик електронного голосування та рівнем виборчої відповідальності відсутній статистично значущий зв'язок.

H₁: Сприйняття доступності електронного голосування пов'язане з рівнем виборчої відповідальності, причому очікується диференційований ефект щодо її когнітивного та нормативного компонентів.

H₂: Вищий рівень сприйняття прозорості та безпеки електронного голосування позитивно пов'язаний з рівнем виборчої відповідальності.

H₃: Вищий рівень сприйняття анонімності електронного голосування позитивно пов'язаний з рівнем виборчої відповідальності.

Три альтернативні гіпотези є взаємодоповнюваними: кожна специфіка окремий механізм впливу, тому їхнє одночасне підтвердження або спростування є теоретично можливим. Очікується, що ефекти будуть диференційованими залежно від компонента виборчої відповідальності. H_1 може бути слабшою щодо когнітивного компонента через логіку зниження процедурних витрат; H_2 найбільш безпосередньо пов'язана з нормативним компонентом через відчуття легітимності процедури; H_3 діє переважно через когнітивний компонент - через зміцнення відчуття автономії вибору. З огляду на двокомпонентну структуру залежної змінної, аналіз передбачає перевірку як зведеного індексу, так і кожного компонента окремо.

4. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН

Дослідження зроблено у межах підтверджувального кількісного дизайну. Вибір цього підходу зумовлений наявністю достатнього теоретичного та емпіричного підґрунтя для формування гіпотез, а також аналітичним завданням оцінити силу та напрямок зв'язків між сприйняттям характеристик електронного голосування та рівнем виборчої відповідальності. На відміну від пошукового підходу, підтверджувальний дизайн дозволив систематично тестувати гіпотези та ізолювати ефекти окремих факторів при контролі. З огляду на перехресний характер даних, результати інтерпретуються як оцінки асоціативних залежностей, а не причинно-наслідкових зв'язків. Перевагою обраного підходу є можливість отримати статистично обґрунтовані висновки щодо зв'язку між процедурними характеристиками електронного голосування та якістю електоральної участі в контексті, де електронне голосування не є інституціоналізованою практикою, а, отже, оцінки респондентів відображають саме очікування та уявлення, а не досвід безпосереднього використання.

Збіг даних здійснювався методом онлайн-опитування з використанням авторської структурованої анкети. Використання онлайн-формату є методологічно обґрунтованим з декількох причин. По-перше, дослідження стосується цифрових практик та взаємодії громадян з цифровими інструментами держави, що робить охоплення активної аудиторії з достатніми цифровими навичками релевантним для поставленого завдання. По-друге, онлайн опитування дозволяє реалізувати розгалужену логіку опитувальника, за якої окремі питання ставилися за умови відповідних попередніх відповідей. Зокрема питання щодо правильності визначення електронного голосування ставилося лише тим респондентам, які зазначили, що знайомі з цим поняттям, що дозволило уникнути викривлень, у вимірюванні рівня обізнаності. Загальний обсяг зібраних даних становить 554 спостереження, фінальна аналітична вибірка 523 після виключення 31 респондента, які не заповнили блок виборчої відповідальності. Додатковий аналіз показав, що ці пропуски мають системний характер і пов'язані переважно з відсутністю досвіду участі у виборах або не мали такої можливості за віком. Це дозволяє виключити зазначені спостереження без суттєвого ризику селективного зміщення. Виключення цих респондентів є обмеженням дослідження, оскільки особи без досвіду участі у виборах могли б надати релевантні оцінки виборчої відповідальності в гіпотетичному контексті.

Вибірка є не випадковою і сформована методом онлайн-рекрутингу через соціальні мережі та цифрові платформи із застосуванням елементів квотування. Обсяг вибірки визначався виходячи з вимог множинного регресійного аналізу: за наявності понад 30 факторів у повній моделі мінімально необхідна кількість спостережень за правилом 10-15 спостережень на фактор становить 300-450, тому цільовий розмір було встановлено на рівні не менше 500 респондентів. Квотування здійснювалося за трьома характеристиками: віком, рівнем освіти та матеріальним становищем, з метою

забезпечення варіативності соціальних профілів та представленості різних груп у вибірці. Квоти передбачали охоплення всіх вікових категорій від 18 до 60+ років, різних рівнів освіти від середньої до магістерського рівня, а також широкого діапазону рівнів доходів. Фактична структура вибірки характеризується переважанням жінок (86%), осіб із вищою освітою (89%) та вікових груп 33-60 років (71%). Такий розподіл є методологічно очікуваним для онлайн-дослідження, яке використовує рекрутинг через соціальні мережі: дослідження стабільно фіксують, що жінки частіше погоджуються на участь в опитуваннях і демонструють вищий *response rate*, ніж чоловіки (Couper, 2000; Smith, 2008). Вказані структурні особливості вибірки обмежують можливості узагальнення результатів на всю сукупність повнолітніх громадян України й враховуються при інтерпретації отриманих даних. Для цілей мого дослідження вибіркова структура не є критичним обмеженням, оскільки зосереджене на аналізі взаємозв'язків між змінними, а не на побудові репрезентативних оцінок.

Залежна змінна – індекс виборчої відповідальності, операціоналізована як інтегрований показник, який поєднує два компоненти: обмірковування вибору (*deliberation*) та громадянський обов'язок (*civil duty*). Перший компонент *deliberation*, вимірювався за допомогою 10 пунктів за шкалою Лікерта від 1 до 5, які фіксують готовність респондентів здійснювати інформаційний пошук, порівнювати альтернативи, звертатися до різних джерел та приділяти час формуванню усвідомленого вибору. Два пункти є зворотними, а саме «Немає великої різниці, проголосую я чи ні, результат однаковий» та «Я приймаю рішення про голосування швидко, не витрачаючи часу на аналіз», оскільки висока згода з ними відображає низький рівень обмірковування. Обидва пункти перекодовані за формулою (6-х) перед побудовою індексу. Значення компонента обчислювалось як середнє арифметичне всіх 10 пунктів ($M=3.91$, $SD=0.7$). Надійність шукали є прийнятною: $\alpha = 0.83$.

Другий компонент, *civil duty*, вимірювався за допомогою 5 пунктів, що відображають нормативне ставлення до голосування як суспільно значущого обов'язку, відчуття провини у разі неучасті та розуміння голосування як внеску у спільне прийняття рішення. Один пункт є зворотним, а саме «Байдуже, хто переможе на виборах, у життя нічого не зміниться», оскільки висока згода з цим твердженням відображає апатію та відсутність нормативної мотивації до участі. Цей пункт також перекодований за формулою (6-х). Коефіцієнт надійності шкали становить $\alpha = 0.72$. Зведений індекс виборчої відповідальності розраховано як середнє значення двох компонентних індексів ($M=4.08$, $SD=0.62$), що дозволяє зберегти їх концептуальну автономність і, разом з тим, отримати інтегральний показник для подальшого аналізу.

Незалежні змінні, тобто індекси сприйняття доступності, безпеки, прозорості та анонімності електронного голосування сформовані на основі блоку порівняльних оцінок анкети, у якому респонденти оцінювали електронне голосування за шкалою від 1 до 5.

Індекс сприйняття доступності формувався з трьох пунктів: порівняльної оцінки доступності електронного голосування та двох тверджень про зручність участі особисто і для інших груп населення ($M=4.01$, $SD=0.88$). Індекс сприяння безпеки включав порівняльну оцінку захисту від маніпуляцій, два перекодовані пункти про ризики та сумніви щодо безпеки, а також твердження про неприйнятність електронного голосування без прозорих гарантій ($M=3.84$, $SD=0.88$). Сприйняття анонімності вимірювалося єдиним пунктом порівняльної оцінки таємниці голосування ($M=3.44$, $SD=1.27$). Кожен індекс розглядається як концептуально самостійний фактор. Перевірка мультиколінеарності підтвердила відсутність критичних перекриттів між змінними: значення VIF не перевищує 2.0 при порозі у 5.0, а показники Tolerance знаходяться в діапазоні 0.5-0.62, що дозволяє інтерпретувати їхні ефекти як незалежні.

До моделі включено низку контрольних змінних, що відображають індивідуальні характеристики респондентів. Цифрові навички вимірювалися чотирма пунктами ($\alpha = 0.86$), що охоплювали впевненість у користуванні цифровими платформами та інструментами для державних послуг, розуміння захисту персональних даних, здатність встановлювати додатки та розпізнавати надійні сайти. Довіра до цифрових сервісів включала п'ять пунктів щодо онлайн-банкінгу, державних електронних послуг, цифрової ідентифікації, електронних опитувань та електронних петицій. Інституційна довіра вимірювалась через п'ять пунктів щодо ключових державних інституцій: Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Центральної Виборчої Комісії України, місцевих органів влади та судової системи ($\alpha = 0.91$). Цілісність виборчого процесу охоплювала чотири пункти про точність підрахунку голосів, справедливість правил і збереження таємниці голосування ($\alpha = 0.90$). Політичний інтерес вимірювався єдиним питанням з п'ятизначною порядковою шкалою і перекодований у числову змінну від 0 до 4. Рівень обізнаності з електронним голосуванням кодувався як тризначна порядкова змінна від 1 до 3. Включення цих змінних дозволяє мінімізувати ризик зміщення оцінок, пов'язаного з пропущеними змінними, та ізолювати ефект процедурних характеристик електронного голосування. Соціально-демографічні характеристики, зокрема стать, вік, рівень освіти, дохід, регіон та тип населеного пункту проживання, включалися як категоріальні контрольні змінні.

Аналіз даних здійснювався у середовищі R Studio. На першому етапі перевірено надійність усіх шкал за коефіцієнтом Кронбаха та побудовано зведені індекси. На другому етапі проведено тест Шапіро-Вілка: усі змінні відхиляються від нормального розподілу ($p < 0.001$), щоб обґрунтувати використання коефіцієнта рангової кореляції Спірмена для оцінки парних зв'язків між ключовими змінними. На третьому етапі проведено діагностику мультиколінеарності через показники VIF та Tolerance.

Основним інструментом перевірки гіпотез є ієрархічний множинний лінійний регресійний аналіз OLS. Вибір OLS-регресії обґрунтований числовим характером

залежної змінної та достатнім розміром вибірки ($n=523$), що відповідно до центральної граничної теореми забезпечує стабільність результатів навіть за відхилення від нормальності. Ієрархічна побудова моделей передбачає послідовне введення груп змінних і дозволяє оцінити приріст пояснювальної сили кожного блоку факторів. Базова Модель 0 включає лише соціально-демографічні характеристики. Моделі 1-3 поетапно додають окремі процедурні характеристики електронного голосування, зокрема доступність, прозорість і безпеку, анонімність, для ізольованої перевірки кожної гіпотези. Модель 4 є повною специфікацією з усіма факторами та слугує основною фінальною інтерпретації результатів. Для кожної моделі розраховувалися нестандартизовані коефіцієнти β , стандартні похибки, p -значення та коефіцієнт детермінації R^2 . Для оцінки відносного внеску факторів додатково розраховувалися стандартизовані β -коефіцієнти та часткові η^2 .

Гіпотеза Н4 про диференційований характер зв'язку між характеристиками електронного голосування та двома компонентами виборчої відповідальності тестувалися через дві паралельні регресійні моделі повної специфікації, окремо з *deliberation* та *civil duty* як залежними змінними. Порівняння коефіцієнтів між цими моделями дозволяє встановити: чи відрізняється характер та сила зв'язку для кожного компонента, що є прямою операціоналізацією Н4. Для аналізу соціально-демографічних відмінностей додатково застосовано однофакторний дисперсійний аналіз ANOVA з post-hoc тестом Тьюкі та непараметричний тест Краскела-Волліса для освіти, доходу та регіону. Аналіз взаємодії між статтю та рівнем освіти реалізовувався через включення відповідного взаємного члена у регресійну модель. Усі результати інтерпретуються з урахуванням стандартного порогу статистичної значущості $p < 0.05$.

5. РЕЗУЛЬТАТИ

Дослідження проводилось у формі онлайн-опитування, поширеного через соціальні мережі та цифрові платформи. Загалом було зібрано 554 заповнені анкети. Після перевірки даних 31 респондент був виключений з аналітичної вибірки через системні пропуски у шкалі виборчої відповідальності: усі 15 пунктів обох компонентів, тобто *deliberation* та *civic duty*, є пропущеними у цих осіб одночасно, що унеможливило обчислення індексу. Аналіз показав, що ці пропуски мають системний характер і пов'язані з відсутністю досвіду участі у виборах: серед виключених 15 осіб не мали можливості голосувати за віком, 12 ніколи не голосували, переважно це респонденти віком 26-34 років. Фінальна аналітична вибірка становить 523 спостереження.

За соціально-демографічним складом вибірка характеризується такими параметрами. Серед респондентів переважають жінки: 476 осіб (86%), чоловіки складають 78 осіб (14%). За віком найбільші групи: 45-60 років - 203 особи (37%), 35-44 роки - 188 осіб (34%), 25-34 роки - 127 осіб (23%); наймолодша (18-24) та найстаріша (60+) групи представлені по 18 осіб (по 3%). За освітою домінують магістри - 256 осіб (64%), бакалаври - 139 осіб (25%), особи з професійною освітою - 48 осіб (9%), із середньою освітою - 8 осіб (1%), з науковим ступенем - 3 особи. Географічно найбільше представлені Північ України включно з Києвом - 187 осіб (34%), Захід України - 125 осіб (23%), Центр - 105 осіб (19%), Схід - 79 осіб (14%), Південь - 55 осіб (10%). За доходом найчисельніше група - від 201 до 400 тис. грн на рік - 254 особи (46%), від 101 до 200 тис. - 101 особа (18%), менше 100 тис. - 56 особи (10%). Щодо участі у виборах: 356 осіб (66%) брали участь у всіх проведених виборах, 89 осіб (16%) у більшості, 57 осіб (10%) - іноді. Рівень обізнаності з електронним голосуванням: 383 особи (69%) чули про концепцію і мають загальне уявлення, 90 осіб (16%) добре знайомі з темою, 81 особа (15%) зустрічає поняття вперше. З-поміж тих, хто відповідав на питання про визначення, 382 особи (69% від загальної вибірки) обрали правильне визначення електронного голосування.

Код реплікації доступний у відкритому репозиторії GitHub [за посиланням](#). Перед побудовою індексів було перевірено надійність усіх вимірювальних шкал. Шкала *deliberation* виявила прийнятну внутрішню узгодженість: $\alpha = 0.83$, що свідчить про високу когерентність індикаторів когнітивного компонента виборчої відповідальності. Шкала *civic duty* продемонструвала дещо нижчий, але прийнятний рівень надійності ($\alpha = 0.72$), що відповідає складнішій нормативній природі цього конструкту. Додаткові шкали контрольних змінних також підтвердили високу надійність: цифрові навички $\alpha = 0.86$, інституційна довіра $\alpha = 0.91$, цілісність виборчого процесу $\alpha = 0.90$ (Додаток 2). Тест Шапіро-Вілка показав статистично значуще відхилення від нормативного розподілу для всіх індексів ($p < 0.001$), що обґрунтовує застосування непараметричного коефіцієнта Спірмена для кореляційного аналізу (Додаток 3). Повна модель не має проблеми

мультиколінеарності: всі значення VIF не перевищує 2.0, показники Tolerance - у діапазоні 0.50-0.62 (Додаток 5). Помірні кореляції між незалежними змінними (до $r \approx 0.5$) можуть свідчити про часткове перекриття механізмів впливу, що враховується при інтерпретації результатів.

Описова статистика ключових індексів свідчить про такий розподіл (Додатки 1 та 8). Зведений індекс виборчої відповідальності: $M = 4.08$, медіана = 4.20, діапазон 1.60-5.00. Компонент *deliberation*: $M = 3.91$, медіана = 4.0. Компонент *civil duty*: $M = 4.25$, медіана = 4.4, що свідчить про систематично вищий рівень нормативної мотивації порівняно з когнітивною підготовкою до голосування. Це вказує на те, що для більшості респондентів участь у виборах має виразний нормативний вимір, який перевищує рівень фактичного інвестування часу в аналіз політичних альтернатив. Серед незалежних змінних найвищі середні оцінки отримала доступність е-голосування ($M=4.01$), тоді як найнижчі – безпека ($M=3.08$), що відображає наявний скептицизм щодо захищеності цифрових виборчих процедур.

Кореляційний аналіз за методом Спірмена виявив статистично значущі зв'язки між усіма ключовими змінними ($p < 0.05$). Зведений індекс виборчої відповідальності найсильніше корелює з компонентом *deliberation* ($r = 0.874$) та *civil duty* ($r = 0.824$), що підтверджує внутрішню валідність конструкта та коректність його операціоналізації. Серед характеристик електронного голосування найвищий зв'язок із виборчою відповідальністю демонструє прозорість ($r = 0.345$), за нею – доступність ($r = 0.312$), анонімність ($r = 0.231$) та безпека ($r = 0.228$). Хоча всі ці зв'язки є статистично значущими, їх сила залишається помірною, що вказує на обмежений, але стабільний внесок сприйняття процедурних характеристик у формування виборчої відповідальності. Серед контрольних змінних найсильніший зв'язок із виборчою відповідальністю виявили політичний інтерес ($r = 0.391$), цілісність виборчого процесу ($r = 0.373$) та довіра до цифрових сервісів ($r = 0.323$), що свідчить про важливу роль ширшого інституційного та когнітивного контексту. Характеристики електронного голосування помірно корелюють між собою ($r = 0.33$ - 0.52), що підтверджує їхню концептуальну пов'язаність, але ставить під сумнів їхню аналітичну самостійність у регресійних моделях (Додатки 4 та 9).

Ієрархічний регресійний аналіз OLS проводиться у п'яти моделях. Базова Модель включала лише соціально-демографічні характеристики, пояснила 8.4% дисперсії залежної змінної ($R^2 = 0.084$, $F = 1.98$, $p = 0.005$), що свідчить про обмежену пояснювальну силу соціально-демографічних факторів. З введенням характеристик електронного голосування та контрольних змінних пояснювальна сила моделі суттєво зростає: Модель 1 (доступність) – $R^2 = 0.322$, Модель 2 (прозорість і безпека) – $R^2 = 0.343$, Модель 3 (анонімність) – $R^2 = 0.322$. Повна Модель 4 досягає $R^2 = 0.409$ ($F = 9.34$, $p < 0.001$), тобто пояснює 41% варіації виборчої відповідальності (Додаток 6). Приріст

пояснювальної сили від базової до повної моделі є статистично значущим ($p < 0.001$), що підтверджує релевантність включених змінних.

Отримані результати дозволять чітко окреслити ієрархію факторів впливу. Найсильнішим фактором виборчої відповідальності є сприйняття цілісності виборчого процесу ($\beta = 0.172$, $\beta^* = 0.255$, $p < 0.001$), що перевищує ефекти всіх інших змінних моделей. Це свідчить про те, що базові уявлення про чесність, справедливість і надійність виборчого процесу мають визначальний вплив на формування відповідального ставлення до голосування. Другу за силою групу факторів становлять довіра до цифрових сервісів ($\beta = 0.136$, $p < 0.001$) та політичний інтерес, що демонструє суттєвий диференційований ефект. Характеристики електронного голосування, у свою чергу, відіграють другорядну, хоча і статистично значущу роль у цій структурі впливів.

Перевірка гіпотез показала неоднорідні результати. Щодо H1 про доступність: у простій моделі доступність має значущий позитивний ефект ($\beta = 0.124$, $p < 0.001$), однак у повній моделі цей ефект зникає ($\beta = -0.013$, $p = 0.702$). Це свідчить не про відсутність впливу, а про його опосередкований характер: доступність, ймовірно, впливає на виборчу відповідальність через інші змінні, зокрема політичний інтерес та довіру до виборчого процесу. Таким чином, її ефект є непрямим і вбудованим у ширший механізм формування установок (Додаток 10).

Щодо H2 : прозорість є єдиною характеристикою електронного голосування, яка зберігає статистично значущий позитивний ефект у повній моделі ($\beta = 0.105$, $p = 0.004$), тоді як безпека не досягає рівня значущості ($\beta = 0.016$, $p = 0.681$). Це дозволяє зробити висновок, що саме сприйняття прозорості, а не технічної захищеності, є ключовим процедурним фактором, пов'язаним із виборчою відповідальністю (Додаток 11). Н підтверджується частково.

Щодо H3 : анонімність не має значущого ефекту у повній моделі ($\beta = 0.025$, $p = 0.282$), що вказує на її обмежений вплив у межах зведеного індексу. Компонентний аналіз розкриває складнішу картину: анонімність виявляється значущою саме для нормативного компонента: *civil duty* ($\beta = 0.065$, $p = 0.027$), а не для когнітивного, як передбачалось теоретично. Цей результат розходиться з вихідним очікуванням про зв'язок анонімності з відчуттям автономії вибору і натомість вказує на інший механізм: відчуття захищеності голосу діє передусім як передумова сприйняття участі у виборах як морально допустимого і безпечного акту, а не як стимул до більш поміркованого рішення (Додатки 7 та 12).

Перевірка H4 через окремі моделі для компонентів виборчої відповідальності виявила чітку диференціацію ефектів. Для компонента *deliberation* прозорість є єдиним значущим фактором ($\beta = 0.151$, $p < 0.001$), що вказує на її зв'язок із когнітивним виміром участі – готовністю аналізувати політичні альтернативи. Для компонента *civil duty*,

навпаки, значущим є ефект анонімності ($\beta = 0.065$, $p = 0.027$), тоді як прозорість не є статистично значущою. Це свідчить про те, що різні характеристики електронного голосування пов'язані з різними вимірами виборчої відповідальності: прозорість пов'язана з когнітивним, а анонімність — з нормативним. Таким чином, H_1 підтверджується і дозволяє уточнити механізм впливу процедурних характеристик (Додаток 13).

Аналіз соціально-демографічних відмінностей показав, що стать, регіон і дохід не є значущими факторами виборчої відповідальності. Тип населеного пункту демонструє лише граничний ефект. Натомість рівень освіти є єдиним стабільним соціально-демографічним фактором ($p < 0.001$), причому вищий рівень освіти асоціюється з вищим рівнем виборчої відповідальності. Виявлений ефект взаємодії між статтю та освітою додатково вказує на складність соціальних детермінант цього явища. Загалом це свідчить про те, що соціально-демографічні характеристики відіграють другорядну роль порівняно з когнітивними та інституційними факторами (Додаток 14).

Додатковий аналіз зв'язку між виборчою відповідальністю та готовністю використовувати електронне голосування показав статистично значущу залежність ($p < 0.001$): респонденти з вищим рівнем відповідальності більш схильні підтримувати використання електронного голосування. Це свідчить про те, що відповідальне ставлення до участі не суперечить підтримці цифрових інструментів, а, навпаки, може бути з ними узгодженим.

6. ВНЕСОК У АКАДЕМІЧНУ ДИСКУСІЮ

Отримані результати дозволяють вписати це дослідження в три паралельні академічні дискусії: про якість електоральної участі, процедурні характеристики електронного голосування та роль інституційного контексту у формування виборчої поведінки.

Щодо першої дискусії: результати підтверджують аналітичну доцільність концепту виборчої відповідальності як інтегрованого конструкта, що поєднує *deliberation* та *civil duty*. Висока кореляція між двома компонентами ($r = 0.473$) свідчить про їхню змістовну пов'язаність, однак вона залишається достатньо помірною, щоб розглядати їх як аналітично самостійні виміри. Це підтверджує підхід Blais та Galais (2016), які наголошують на необхідності вивчення обох конструктів у взаємозв'язку, а не ізольовано. Описова статистика розкриває важливу асиметрію: середнє значення *civil duty* ($M=4.25$) суттєво перевищує *deliberation* ($M=3.91$), що вказує на розрив між нормативною мотивацією до участі та фактичною готовністю аналізувати політичні альтернативи. Цей розрив є самостійним аналітичним результатом і вказує на те, що навіть за високого рівня декларованої громадянської відповідальності когнітивного компонента участі залишається менш вираженим, що потребує подальшого дослідження.

Щодо дискусії про роль процедурних характеристик електронного голосування: результати дозволяють не лише підтвердити, а й доповнити теоретичні очікування. Відповідно до теорії процедурної справедливості Tyler (2006), суб'єктивне сприйняття процедури є визначальним для готовності визнавати її легітимність. Це дослідження загалом підтверджує логіку та демонструє, що різні характеристики пов'язані з різними вимірами виборчої відповідальності. Прозорість це єдина характеристика, що зберігає прямий значущий ефект у повній моделі та пов'язана передусім із когнітивним компонентом, тобто з готовністю обмірковувати вибір. Це свідчить про те, що зрозумілість і передбачуваність процедури не лише підвищує довіру, але й стимулює більш рефлексивний підхід до прийняття політичних рішень.

Натомість анонімність виявляє значущий зв'язок із нормативним компонентом – *civil duty*, що узгоджується з висновками Gerber et al. (2013) про роль відчуття захищеності голосу у формуванні мотивації до участі. Відсутність значущого ефекту безпеки у повній моделі вказує на те, що технічні аспекти захисту системи не трансформуються безпосередньо в установки щодо якості участі, ймовірно через їхню абстрактність у контексті відсутності практичного досвіду використання електронного голосування.

Щодо доступності, її ефект в ізольованій моделі є значущим і позитивним, однак зникає при контролі за іншими змінними. Це вказує не на відсутність впливу, а на його опосередкований характер. Отримані результати свідчать про наявність

опосередкованого ефекту: доступність впливає на виборчу відповідальність через інші фактори, зокрема політичний інтерес та оцінку цілісності виборчого процесу. Таким чином, зниження процедурних витрат не має самостійного ефекту, а є вбудованим у ширший механізм формування установок. Цей результат узгоджується із застереженнями Dyck & Gimpel (2005) та Gronke et al. (2008), однак потребує подальшого вивчення.

Найбільш суттєвим результатом, що виходить за межі вихідних гіпотез, є роль сприйняття цілісності виборчого процесу як найсильнішого фактора виборчої відповідальності. Це дозволяє сформулювати ключовий висновок дослідження: вплив характеристик електронного голосування є вторинним порівняно з ширшим уявленням про чесність і надійність виборчого процесу. Тобто, технологічні характеристики не функціонують як автономний фактор формування відповідального ставлення до участі, а інтерпретуються громадянами в межах загального рівня інституційної довіри. Це відповідає інституційному підходу, покладеному в основу дослідження, та має важливі практичні наслідки: впровадження електронного голосування саме по собі навряд чи підвищить виборчу відповідальність без паралельного зміцнення довіри до виборчих інститутів.

Результати дослідження дозволяють сформулювати три ключові внески в академічну дискусію. По-перше, підтверджується доцільність двокомпонентної операціоналізації виборчої відповідальності: аналіз по компонентах виявляє диференційовані ефекти, які залишаються прихованими при використанні лише зведеного індексу. По-друге, навіть за відсутності практичного досвіду використання електронного його процедурні характеристики мають вимірювальний зв'язок з установками щодо якості участі, що підтверджує аналітичну релевантність дослідження саме сприйняття, а не поведінкового досвіду. По-третє, виявлена роль цілісності виборчого процесу як ключового контекстуального фактора вказує на необхідність включення цієї змінної до майбутніх досліджень електронного голосування.

Серед обмежень дослідження варто відзначити кілька аспектів. По-перше, перехресна структура даних не дозволяє встановити причинність: неможливо однозначно визначити: чи сприйняття характеристик формує виборчу відповідальність, чи навпаки більш відповідальні громадяни схильні позитивніше оцінювати процедури. По-друге, вибірка характеризується значним переважанням жінок та осіб з вищою освітою, що обмежує можливість узагальнити результати на ширшу аудиторію. По-третє, виключення респондентів без досвіду участі у виборах означає, що установки менш залучених груп представлені обмежено. Відсутність реального досвіду використання електронного голосування в українському контексті не є суто обмеженням, навпаки, вона робить цей контекст аналітично важливим, оскільки дозволяє ізолювати ефект очікувань від ефекту досвіду, що рідко можливо в країнах з інституціоналізованим електронним голосуванням.

Для майбутніх досліджень перспективними є кілька напрямків. Лонгitudний дизайн дозволив би перевірити чи змінюються оцінки після впровадження електронного голосування. Порівняльний аналіз між Україною та країнами з інституціоналізованим електронним голосуванням, зокрема Естонією, дозволив би оцінити як змінюється структура зв'язків за наявності практичного досвіду. Окремим напрямом досліджень можуть стати групи без досвіду голосування як самостійного сегмента, для якого електронне голосування може виступити потенційною точкою входу в електоральну участь.

7. ПРОПОНОВАНІ ЗМІНИ ДО ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Суспільна значущість питання досліджуваного питання набуває особливої гостроти у контексті повномасштабної війни та перспективи проведення перших повоєнних виборів в Україні. За оцінками Центру економічної стратегії, станом на кінець 2024 року за кордоном перебувало близько 5,2 мільйона українців, які виїхали з України після початку повномасштабного вторгнення, з яких понад 4,2 мільйона мають статус тимчасового захисту в країнах Євросоюзу (Mykhailyshchyna, 2024). Ця група громадян становить потенційний електорат, залучення якого до виборчого процесу є одночасно демократичним зобов'язанням та логістичним викликом. Дослідження IFES, проведене на основі фокус-груп серед українців з-за кордоном, зафіксувало, що більшість учасників підтримує ідею голосування з-за кордону, однак висловлює серйозні застереження щодо безпеки та анонімності електронного голосування (IFES, 2023). Рада Європи у своєму звіті пір оцінку ризиків електронного голосування на повоєнних виборах в Україні підкреслює, що технічна надійність системи є необхідною, але недостатньою умовою: критично важливою є публічна довіра до самої процедури (Driza Maurer et al., 2024). Результати цього дослідження безпосередньо вказують на те, які саме виміри цієї віри є найбільш релевантними, і відповідно формують підстави для конкретних рекомендацій.

З чотирьох досліджуваних характеристик електронного голосування саме прозорість, тобто зрозумілість та передбачуваність процедури, демонструє найстійкіший зв'язок із виборчою відповідальністю і залишається значущим фактором у повній моделі при контролі за усіма іншими змінними. Цей результат вказує на те, що виборці більш схильні інвестувати час в обмірковування вибору тоді, коли розуміють логіку самої процедури, а не лише довіряють її технічним параметрам. Відповідало до рекомендацій IFES щодо оптимізації виборчих процесів, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у виборчому адмініструванні має супроводжуватись активною комунікаційною стратегією, яка пояснюватиме кожен етап процесу на широку аудиторію (IFES, 2024). У практичному вимірі це означає, що Центральна виборча комісія України спільно з Міністерством цифрової трансформації мають розробити комунікаційну стратегію та публічні матеріали щодо кожного етапу електронного голосування: реєстрації, автентифікації, подання голосу та підрахунку. Особливо критично це для виборців за кордоном та внутрішньо переміщених осіб, які позбавлені можливості безпосередньо перебувати та спостерігати за виборчим процесом на ділянках: за відсутності зрозумілої комунікації система ризикує сприйматися як непрозора, що підриватиме довіру до її результатів незалежно від технічної надійності.

Зробити анонімність сприйнятою, а не лише гарантованою. Хоча анонімність не має значущого прямого ефекту на зведений індекс виборчої відповідальності, вона є єдиною характеристикою електронного голосування, яка зберігає значущий зв'язок з нормативним компонентом *civil duty*. Цей результат свідчить про те, що відчуття

захищеності голосу формує готовність сприймати участь у виборах як безпечний і морально допустимий акт, тобто дії на рівні нормативної мотивації, а не когнітивної залученості. Дані фокус-груп підтверджують, що учасники, висловлюють занепокоєння щодо можливості ідентифікації їхнього вибору в умовах онлайн голосування (IFES, 2023). Рада Європи рекомендує, щоб будь-яке впровадження інтернет-голосування передбачало незалежну верифікацію системи та публічне підтвердження неможливості деанонізації голосу (Driza Mauger et al., 2024). У практичному вимірі це означає, що анонімність має бути не лише технічно забезпечена, але й візуально відображена в інтерфейсі системи через повідомлення про відсутність прив'язки голосу до особи після його підписання, а результати незалежного аудиту системи оприлюднені у зрозумілій для виборця формі. В умовах післявоєнних виборів, де рівень недовіри та страху зовнішнього впливу можуть бути підвищеними, відсутність такої комунікації здатна стримувати участь навіть за наявності технічної можливості голосування.

Вирішувати проблему довіри до виборчого процесу, а не лише до технології. Найпринциповішим результатом дослідження є те, що найсильнішим фактором виборчої відповідальності є не конкретна з характеристик електронного голосування, а сприйняття цілісності виборчого процесу загалом. Цей результат формулює ключове обмеження для політики: технологічні рішення не можуть компенсувати дефіцит інституційної довіри, оскільки електронне голосування підвищуватиме якість участі лише за умови, якщо воно вбудоване в загальну архітектуру легітимного та прозорого процесу. Дані КМІС свідчать про стабільно низький рівень довіри українців до виборчих інституцій в умовах воєнного стану (Київський міжнародний інститут соціології, 2026), що робить цей виклик особливо актуальним. Відповідно, впровадження електронного голосування має відбуватись паралельно з посиленням інституційної прозорості: відкритим доступом до процедур адміністрування виборів, незалежним аудитом системи за участі міжнародних організацій, зокрема Ради Європи, IFES, OSCE/ODIHR, а також забезпечення участі громадянського суспільства у спостереженні за процесом. У ситуації майбутніх виборів за умов масштабної міграції та можливої високої політичної поляризації саме цей системний компонент визначатиме: чи стане електронне голосування інструментом реального залучення або ж додатковим закріпленням нарративу щодо сумнівної чесності виборів.

Окремо варто підкреслити роль медіасередовища як каналу формування уявлень про електронне голосування. Дослідження ОПОРИ щодо медіаспоживання українців у третій рік повномасштабної війни фіксує, що інтернет та соціальні мережі залишаються основним джерелом інформації, особливо серед молодшої аудиторії та переміщених осіб (Громадянська мережа ОПОРА, 2024). Оскільки більшість громадян не мають власного досвіду використання електронного голосування, їхнє ставлення значною мірою залежить від того, у який спосіб ця процедура буде представлена в інформаційному

просторі. Зокрема через великі новинні медіа, офіційну комунікацію органів державної влади, публічні заяви політичних акторів та суспільні дискусії щодо безпеки й легітимності виборчого процесу та наскільки вона асоціюватиметься з надійністю державних інституцій. Без цілеспрямованої стратегії навіть технічно досконала система ризикує залишитись незрозумілою та викликати недовіру серед виборців.

Виявлені зв'язки у змінних: прозорість, анонімність та інституційна довіра, вказують на те, що ключовим завданням публічної політики у сфері електронного голосування є не лише вирішення технічних проблем захисту, а у формуванні інформаційного та інституційного положення, в якому виборці розуміють процедуру, відчують захищеність свого вибору та довіряють системі. Саме це є передумовою того, щоб електронне голосування стало повноцінною формою відповідальної громадянської участі.

8. ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що сприйняття характеристик електронного голосування пов'язане з рівнем виборчої відповідальності громадян, однак цей зв'язок є диференційованим і вбудованим у ширший інституційний контекст. Нульова гіпотеза про відсутність зв'язку між характеристикою електронного голосування та виборчою відповідальністю відхиляється, оскільки повна регресійна модель пояснює 41% варіації залежної змінної ($R^2 = 0.409$, $F = 9.34$, $p < 0.001$), що свідчить про статистично надійну та змістовно інтерпретовану структуру зв'язків. Характер цих зв'язків суттєво відрізняється від початкових теоретичних очікувань, і саме ця невідповідність є ключовим результатом дослідження.

Центральним теоретичним внеском дослідження є підтвердження доцільності двокomпонентної операціоналізації виборчої відповідальності. Аналіз показує, що *deliberation* і *civic duty*, хоча і корелюють між собою ($r = 0.473$), реагують на характеристики електронного голосування якісно по-різному: прозорість має значущий ефект виключно для когнітивного компонента. Тоді як анонімність – для нормативного. Якби аналіз обмежувався лише зведеним індексом, ці диференційовані ефекти залишилися б невидимими. Таким чином, результати не лише підтверджують підхід Blais та Galais (2016), але й розширюють його, демонструючи, що різні інституційні характеристики можуть активувати різні виміри відповідального ставлення до участі та голосування.

Перевірка гіпотез виявила неоднорідну структуру результатів, що відповідає логіці підтверджувального дизайну та дозволяє уточнити теоретичні очікування. Гіпотеза H1 щодо доступності не підтвердилась у повній моделі: хоча в ізольованій специфікації ефект є значущим та позитивним ($\beta = 0.124$, $p < 0.001$), після контролю він зникає. Це свідчить про опосередкований характер впливу: доступність діє через інші фактори: перед усім політичний інтерес та сприйняття цілісності виборчого процесу. Зниження процедурних бар'єрів не має самостійного ефекту на якість участі, а вбудоване в ширшу систему установок. Цей результат не підтверджує застереження Brennan & Lomasky (1993) щодо негативного впливу процедурної зручності на символічну вагу участі. При цьому він і не спростовує його, а вказує на складнішу опосередковану структуру взаємозв'язку. Гіпотеза H2 підтвердилась частково: прозорість зберігає значущий позитивний ефект у повній моделі ($\beta = 0.105$, $p = 0.04$), тоді як безпека не є значущою ($\beta = 0.016$, $p = 0.681$), що узгоджується з теорією процедурної справедливості Tyler (2006), де суб'єктивна зрозумілість процедури є важливішою за її технічні характеристики. Гіпотеза H3 не підтвердилась на рівні зведеного індексу ($\beta = 0.025$, $p = 0.282$), однак компонентний аналіз виявив значущий ефект для *civil duty* ($\beta = 0.065$, $p = 0.027$), що відповідає висновкам Gerber et al. (2013). Гіпотеза H4 підтвердилась повністю: характер

зв'язкові суттєво відрізняється залежно від компонента, що є важливим результатом дослідження.

Ключовою знахідкою поза межами вихідних гіпотез є те, що сприйняття цілісності виборчого процесу є найсильнішим фактором виборчої відповідальності ($\beta = 0.172$, $= 0.255$, $p < 0.001$), що перевищує ефект всіх характеристик електронного голосування. Громадяни оцінюють електронне голосування крізь призму сприйняття цілісності виборчого процесу, і саме цей фактор визначає, чи трансформується позитивне сприйняття технології у вищу виборчу відповідальність. Технологія не здатна компенсувати дефіцит інституційної довіри, а вплив електронного голосування на якість участі є вторинним і контекстуально обумовленим.

Описова статистика виявила додатково важливу асиметрію: середнє значення *civil duty* ($M=4.25$) суттєво перевищує *deliberation* ($M=3.91$), що вказує на розрив між нормативною мотивацією та когнітивною залученістю. Це означає, що участь у виборах для більшості респондентів є радше нормою, ніж результатом активного аналізу альтернатив. Цей розрив має самостійну аналітичну цінність і вказує на потенційний конфлікт між декларованою відповідальністю та якістю прийняття рішень. У цьому контексті прозорість набуває особливого значення як механізм, що може стимулювати більш рефлексивну участь.

Серед соціально-демографічних факторів лише освіта демонструє стабільний ефект: особи із середньою освітою мають нижчий рівень виборчої відповідальності порівняно з бакалаврами ($- 0.620$, $p = 0.043$) та магістрами ($- 0.657$, $p = 0.022$). Інші змінні не є значущими, однак виявлений ефект взаємодії між статтю та освітою ($F=3.66$, $p = 0.006$) свідчить про складнішу структуру соціальних детермінант і необхідність їх подальшого аналізу.

Досліджень має кілька обмежень. Перехресний дизайн не дозволяє встановити причинність, а лише фіксує асоціації між змінними. Вибірка є зміщеною в бік жінок та осіб із вищою освітою, що обмежує можливість узагальнити результат. Виключення респондентів без досвіду участі у виборах звужує аналітичне поле, оскільки саме ця група може бути найбільш чутливою до нових форм участі.

Відсутність практичного досвіду використання електронного голосування в Україні надає унікальну аналітичну позицію дослідження, оскільки воно фокусується на рівні сприйняття та очікувань, що дозволяє ізолювати механізми формування легітимності до моменту інституціоналізації технології. У цьому сенсі результати відображають окремий рівень аналізу: рівень потенційної легітимності.

Результати дослідження дозволять відповісти на поставлене дослідницьке питання і окреслюють напрямки подальшого аналізу. Лонгітудні дослідження дозволили б перевірити стабільність виявлених зв'язків після фактичного впровадження

електронного голосування. Порівняльний аналіз із країнами, де воно вже інституціоналізоване, зокрема з Естонією, дозволив би оцінити якою мірою виявлена диференціація ефектів є специфічною для контексту відсутності досвіду, а якою відображає більш загальні закономірності. Включення до аналізу груп без досвіду участі у виборах розширило б розуміння механізмів залучення до електрорального процесу, що є особливо актуальним в умовах, коли електронне голосування розглядається як інструмент залучення мільйонів виборців, які перебувають за межами країни.

Таким чином, дослідження демонструє, що електронне голосування не є самостійним драйвером якості електральної участі: його вплив формується виключно в межах інституційного контексту, у якому громадяни інтерпретують саму процедуру голосування.

Список використаних джерел

1. Alvarez, R. M., Hall, T. E., & Trechsel, A. H. (2009). Internet voting in comparative perspective: The case of Estonia. *PS: Political Science & Politics*, 42(3), 497–505. <https://doi.org/10.1017/S1049096509090787>
2. Alvarez, R. M., Levin, I., Pomares, J., & Leiras, M. (2013). Voting made safe and easy: The impact of e-voting on citizen perceptions. *Political Science Research and Methods*, 1(1), 117–137. <https://doi.org/10.1017/psrm.2013.2>
3. Birch, S., & Watt, B. (2004). Remote electronic voting: Free, fair and secret? *The Political Quarterly*, 75(1), 60–72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-923X.2004.00572.x>
4. Blais, A. (2000). *To vote or not to vote: The merits and limits of rational choice theory*. University of Pittsburgh Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt5hjrrf>
5. Blais, A., & Achen, C. H. (2019). Civic duty and voter turnout. *Political Behavior*, 41(2), 473–497. <https://doi.org/10.1007/s11109-018-9459-3>
6. Blais, A., & Galais, C. (2016). Measuring the civic duty to vote: A proposal. *Electoral Studies*, 41, 60–69. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2015.11.003>
7. Blais, A., Galais, C., & Mayer, D. (2019). Is it a duty to vote and to be informed? *Political Studies Review*, 17(4), 328–339. <https://doi.org/10.1177/1478929919865467>
8. Brennan, G., & Lomasky, L. (1993). *Democracy and decision: The pure theory of electoral preference*. Cambridge University Press. https://www.academia.edu/843812/Democracy_and_Decision_The_Pure_Theory_of_Electoral_Preference_Geoffery_Brennan_and_Loren_Lomasky_Cambridge_University_Press_1993_225_x_pages
9. Cancela, J., & Geys, B. (2016). Explaining voter turnout: A meta-analysis of national and subnational elections. *Electoral Studies*, 42, 264–275. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2016.03.005>
10. Card, D., & Moretti, E. (2007). Does voting technology affect election outcomes? Touch-screen voting and the 2004 presidential election. *Review of Economics and Statistics*, 89(4), 660–673. <https://doi.org/10.1162/rest.89.4.660>
11. Couper, M. P. (2000). Web surveys: A review of issues and approaches. *Public Opinion Quarterly*, 64(4), 464–494. <https://academic.oup.com/poq/article-abstract/64/4/464/1920309?redirectedFrom=fulltext&login=false>
12. Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper & Row. [https://eva.fcs.udelar.edu.uy/pluginfile.php/128954/mod_resource/content/1/Anthony%20Downs%20-%20An%20Economic%20Theory%20of%20Democracy-Harper%20and%20Row%20\(1957\).pdf](https://eva.fcs.udelar.edu.uy/pluginfile.php/128954/mod_resource/content/1/Anthony%20Downs%20-%20An%20Economic%20Theory%20of%20Democracy-Harper%20and%20Row%20(1957).pdf)
13. Driza Maurer, A., Cortier, V., Kulyk, O., Rabitsch, A., & Venger, V. (2024). *Risk assessment and feasibility study on alternative forms of voting in post-war elections in*

- Ukraine with focus on Internet voting*. Council of Europe.
<https://rm.coe.int/ukr-ra-fs-ukr-web/1680b3e203>
14. Dyck, J., & Gimpel, J. G. (2005). Distance, turnout, and the convenience of voting. *Social Science Quarterly*, 86(3), 531–548.
<https://doi.org/10.1111/j.0038-4941.2005.00316.x>
 15. Fishkin, J. S. (1991). *Democracy and deliberation: New directions for democratic reform*. Yale University Press.
<https://yalebooks.yale.edu/book/9780300051636/democracy-and-deliberation/>
 16. Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., & Hill, S. J. (2013). Do perceptions of ballot secrecy influence turnout? Results from a field experiment. *American Journal of Political Science*, 57(3), 537–551.
<https://doi.org/10.1111/ajps.12019>
 17. Goodman, N., & Stokes, L. C. (2020). Reducing the cost of voting: An evaluation of internet voting's effect on turnout. *British Journal of Political Science*, 50(3), 1155–1167.
https://www.researchgate.net/publication/325197837_Reducing_the_Cost_of_Voting_An_Evaluation_of_Internet_Voting's_Effect_on_Turnout
 18. Gronke, P., Galanes-Rosenbaum, E., Miller, P. A., & Toffey, D. (2008). Convenience voting. *Annual Review of Political Science*, 11, 437–455.
https://people.reed.edu/~gronkep/docs/Gronke2008-Convenience_Voting.pdf
 19. Hromadianska merezha OPORA. (2024). *Mediaspozhyvannia ukraintsiv: druhyi rik povnomasshtabnoi viiny* [Media consumption of Ukrainians: The second year of the full-scale war]. OPORA.
https://opora.ua/en/polit_ad/24796-mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povno-masshtabnoyi-viini-24796
 20. Hromadianska merezha OPORA. (2025). *Mediaspozhyvannia ukraintsiv: tretii rik povnomasshtabnoi viiny* [Media consumption of Ukrainians: The third year of the full-scale war]. OPORA.
<https://opora.ua/viyna/doslidzhennya-mediaspozhyvannya-ukrayinciv-tretyi-rik-povno-masshtabnoyi-viyni-25292>
 21. International Foundation for Electoral Systems. (2023). *Rezultaty fokus-hrup shchodo orhanizatsii protsesu holosuvannia za kordonom na vyborakh v pisliavoiennii Ukraini* [Focus group findings on organizing the voting process abroad in post-war Ukrainian elections]. IFES Ukraine.
<https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2023/07/ifes-elections-abroad-ukr-web.pdf>
 22. International Foundation for Electoral Systems. (2024). *Optymizatsiia vyborchokh protsesiv dlia vprovadzhennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii administruvannia zahalnodержavnykh vyboriv* [Optimization of electoral processes for the introduction of ICT in the administration of national elections]. IFES Ukraine.

- <https://www.ifesukraine.org/wp-content/uploads/2024/02/ifes-ukraine-optimization-of-electoral-processes-2024-02-21-ukr-1.pdf-1.pdf>
23. Kyivskyi mizhnarodnyi instytut sotsiologhii. (2026). *Vybory ta rik: stavlennia do vyboriv* [Elections and a year: Attitudes toward elections]. KMIs.
<https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1579&page=1>
 24. Luskin, R. C., Fishkin, J. S., & Jowell, R. (2002). Considered opinions: Deliberative polling in Britain. *British Journal of Political Science*, 32(3), 455–487.
<https://doi.org/10.1017/S0007123402000194>
 25. Murray, G. R., & Albert, C. D. (2025). In cyber we trust? Understanding election legitimacy in the age of electronic election systems. *Journal of Information Technology & Politics*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/19331681.2025.2453913>
 26. Mykhailyshchyna, I. (2024). *Ukrainski mihranty v Yevropi: masshtaby ta perspektyvy* [Ukrainian migrants in Europe: Scale and prospects]. Tsentr ekonomichnoi stratehii.
<https://ces.org.ua/5-2-mln-abroad-how-do-they-live-will-they-return/>
 27. Riera, A., & Brown, P. (2003). Bringing confidence to electronic voting. *Electronic Journal of e-Government*, 1(2), 101–108.
<https://academic-publishing.org/index.php/ejeg/article/view/396>
 28. Smith, W. G. (2008). *Does gender influence online survey participation? A record-linkage analysis of university faculty online survey response behavior*. ERIC.
<https://eric.ed.gov/?id=ED501717>
 29. Stewart, C., Hall, T., & Alvarez, R. M. (2010). Voting technology and the election experience: The 2009 gubernatorial races in New Jersey and Virginia. In *Electronic Voting 2010* (pp. 19–33). Gesellschaft für Informatik.
<https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/96629>
 30. Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton University Press.
<https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691126739/why-people-obey-the-law>

Під час підготовки статистичного аналізу використовувалися інструменти генеративного штучного інтелекту: Claude (Anthropic) та ChatGPT (OpenAI) як допоміжні технічні засоби для написання, налагодження та оптимізації коду мовою R. Автор повністю контролював процес аналізу, інтерпретацію результатів і написання тексту роботи. Усі аналітичні рішення, висновки та змістовне наповнення дослідження були виконані автором самостійно.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Описова статистика ключових індексів

Індекс	M	SD	Медіана	Min	Max	α
Виборча відповідальність (зведений)	4.08	0.62	4.20	1.6	5	—
Deliberation (обмірковування)	3.91	0.70	4.00	1.4	5	0.83
Civic Duty (громадянський обов'язок)	4.25	0.72	4.40	1.0	5	0.72
Доступність е-голосування	4.01	0.92	4.17	1.0	5	—
Безпека е-голосування	3.08	0.77	3.00	1.0	5	—
Прозорість е-голосування	3.84	0.78	4.00	1.0	5	—
Анонімність е-голосування	3.44	1.26	3.00	1.0	5	—
Цифрові навички	4.39	0.72	4.75	1.0	5	0.86
Довіра до цифр. сервісів	4.09	0.78	4.20	1.2	5	—
Інституційна довіра	2.96	0.93	3.00	1.0	5	0.91
Цілісність виборчого процесу	3.44	0.92	3.50	1.0	5	0.90
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). M — середнє, SD — стандартне відхилення, α — коефіцієнт альфа Кронбаха. «—» — шкала не застосовується.						

Додаток 2. Показники надійності шкал

Шкала	Кількість пунктів	α	Оцінка надійності
Deliberation (обмірковування)	10	0.83	Прийнятна
Civic Duty (громадянський обов'язок)	5	0.72	Прийнятна
Цифрові навички	4	0.86	Висока
Інституційна довіра	5	0.91	Висока
Цілісність виборчого процесу	4	0.90	Висока
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). $\alpha > 0.70$ вважається прийнятним рівнем надійності.			

Додаток 3. Результати тесту нормальності Шапіро-Вілка

Індекс	W	p-значення	Висновок
Виборча відповідальність	0.9425	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Deliberation	0.9612	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Civic Duty	0.8770	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Доступність е-голосування	0.8905	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Безпека е-голосування	0.9794	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Прозорість е-голосування	0.9316	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Анонімність е-голосування	0.8835	< 0.001	Відхиляється від нормального розподілу
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). Відхилення від нормального розподілу обґрунтовує застосування коефіцієнта кореляції Спірмена.			

Додаток 4. Матриця кореляцій Спірмена

Змінна	1. Вибор. відп.	2. Deliberation	3. Civic Duty	4. Доступність	5. Безпека	6. Прозорість	7. Анонімність	8. Цифр.навич.	9. Цифр.довіра	10. Інст.довіра	11. Цілісн.виб.	12. Полі.інтере.	13. Знання е-гол.
1. Вибор.відп.	—	0.874***	0.824** *	0.312**	0.228** *	0.345***	0.231**	0.25** *	0.323**	0.227***	0.373***	0.391**	0.138**
2. Deliberation	0.874***	—	0.473** *	0.254**	0.169** *	0.32**	0.156**	0.26** *	0.247**	0.184***	0.304***	0.395**	0.154***
3. Civic Duty	0.824***	0.473***	—	0.295**	0.229** *	0.276***	0.245**	0.174**	0.315**	0.209***	0.35**	0.275**	0.104*
4. Доступність	0.312***	0.254***	0.295** *	—	0.518** *	0.516***	0.517**	0.303**	0.444**	0.217***	0.311***	0.108*	0.198***
5. Безпека	0.228***	0.169***	0.229** *	0.518**	—	0.331***	0.519**	0.236**	0.375**	0.335***	0.304***	0.011	0.061
6. Прозорість	0.345***	0.32**	0.276** *	0.516**	0.331** *	—	0.437**	0.296**	0.402**	0.187***	0.235***	0.162**	0.182***
7. Анонімність	0.231***	0.156***	0.245** *	0.517**	0.519** *	0.437***	—	0.198**	0.387**	0.312***	0.287***	0.03	0.057
8. Цифр.навич.	0.25**	0.26**	0.174** *	0.303**	0.236** *	0.296***	0.198**	—	0.445**	0.154***	0.188***	0.165**	0.253***
9. Цифр.довіра	0.323***	0.247***	0.315** *	0.444**	0.375** *	0.402***	0.387**	0.445**	—	0.324***	0.317***	0.109*	0.118**
10. Інст.довіра	0.227***	0.184***	0.209** *	0.217**	0.335** *	0.187***	0.312**	0.154**	0.324**	—	0.486***	0.041	0.015

11. Цілісн.виб.	0.373 ***	0.304 ***	0.35 ***	0.311* **	0.304** *	0.235 ***	0.287* **	0.188* **	0.317* **	0.486 ***	—	0.188* **	0.121**
12. Пол.інтерес	0.391 ***	0.395 ***	0.275** *	0.108*	0.011	0.162 ***	0.03	0.165* **	0.109*	0.041	0.188 ***	—	0.228***
13. Знання е-гол.	0.138 **	0.154 ***	0.104*	0.198* **	0.061	0.182 ***	0.057	0.253* **	0.118* *	0.015	0.121 **	0.228* **	—

Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). * p < 0.05, ** p < 0.01, * p < 0.001.**

Додаток 5. Результати тесту мультиколінеарності (VIF)

Змінна	VIF	Tolerance (1/VIF)	Висновок
Доступність е-голосування	1.985	0.504	Мультиколінеарність відсутня
Безпека е-голосування	1.696	0.589	Мультиколінеарність відсутня
Прозорість е-голосування	1.626	0.615	Мультиколінеарність відсутня
Анонімність е-голосування	1.721	0.581	Мультиколінеарність відсутня
Цифрові навички	1.183	0.845	Мультиколінеарність відсутня
Інституційна довіра	1.507	0.664	Мультиколінеарність відсутня
Цілісність виборів	1.552	0.644	Мультиколінеарність відсутня
Політичний інтерес	1.152	0.868	Мультиколінеарність відсутня
Знання е-голосування	1.140	0.877	Мультиколінеарність відсутня
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). VIF < 5 свідчить про відсутність мультиколінеарності.			

Додаток 6. Ієрархічні регресійні моделі

	Базова	H1	H2	H3	Повна
Константа	4.815*** (0.695)	3.442*** (0.633)	3.159*** (0.629)	3.558*** (0.629)	2.829*** (0.605)
Доступність е-голосування		0.124*** (0.027)			-0.013 (0.035)
Цифрові навички		0.116*** (0.035)	0.097** (0.035)	0.131*** (0.034)	0.042 (0.036)
Інституційна довіра		0.123*** (0.026)	0.112*** (0.027)	0.113*** (0.027)	0.012 (0.029)
Прозорість е-голосування			0.156*** (0.033)		0.105** (0.036)
Безпека е-голосування			0.078* (0.035)		0.016 (0.038)
Анонімність е-голосування				0.090*** (0.020)	0.025 (0.023)
Довіра до цифр. сервісів					0.136*** (0.038)
Цілісність виборів					0.172*** (0.030)
Знання е-голосування					-0.049 (0.044)
Num.Obs.	523	523	523	523	523
R2	0.084	0.322	0.343	0.322	0.409
R2 Adj.	0.041	0.280	0.301	0.280	0.365
F	1.982	7.780	8.251	7.779	9.339
Соціально-демогр. контроль	Так	Так	Так	Так	Так
Політичний інтерес	Ні	Так	Так	Так	Так
--- Стандартизовані β^* (Повна модель) ---					
Доступність е-голосування (β^*)					-0.02
Безпека е-голосування (β^*)					0.019
Прозорість е-голосування (β^*)					0.133
Анонімність е-голосування (β^*)					0.051
Цифрові навички (β^*)					0.05
Довіра до цифр. сервісів (β^*)					0.172
Інституційна довіра (β^*)					0.018
Цілісність виборів (β^*)					0.255
Знання е-голосування (β^*)					-0.044

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

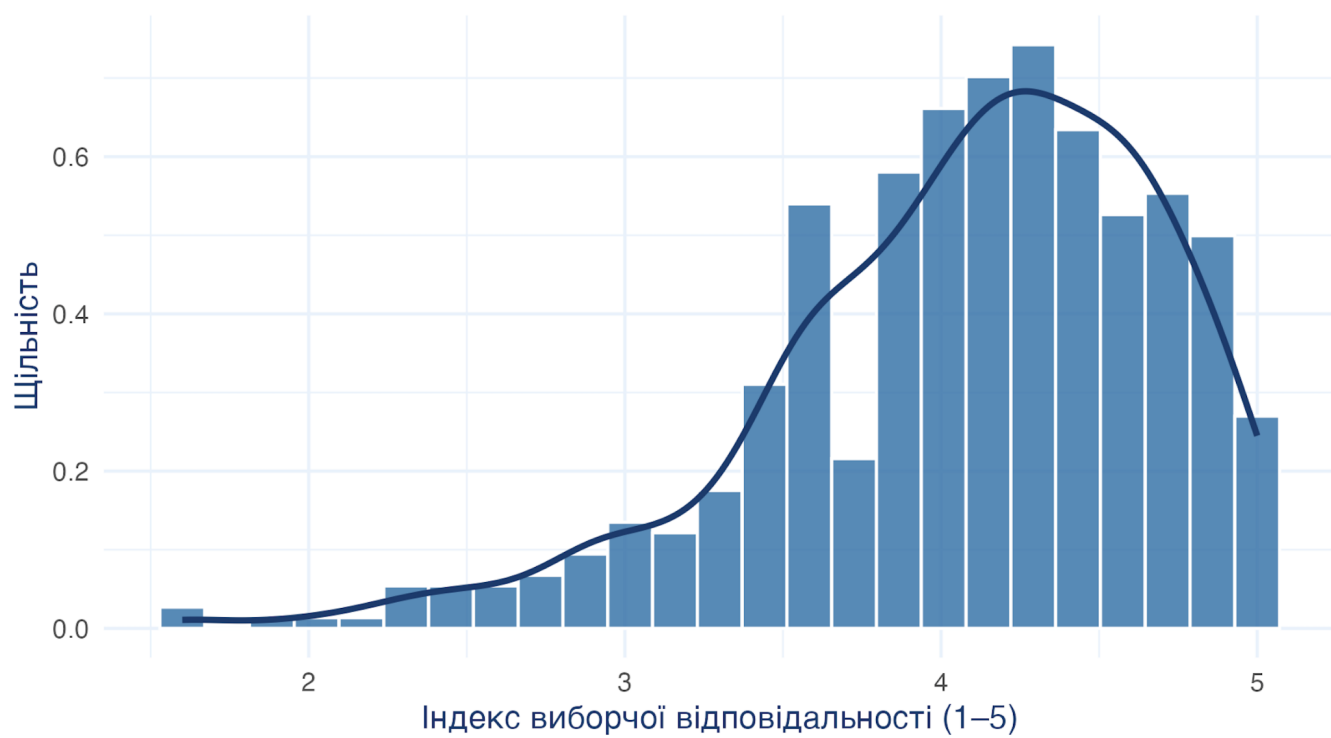
Додаток 7. Компонентні регресійні моделі

	Deliberation	Civic Duty
Константа	3.133*** (0.746)	2.844*** (0.763)
Доступність е-голосування	-0.014 (0.043)	0.008 (0.044)
Безпека е-голосування	0.030 (0.047)	0.032 (0.048)
Прозорість е-голосування	0.151*** (0.045)	0.065 (0.046)
Анонімність е-голосування	-0.000 (0.028)	0.065* (0.029)
Цифрові навички	0.067 (0.044)	0.032 (0.045)
Довіра до цифр. сервісів	0.106* (0.046)	0.202*** (0.047)
Інституційна довіра	0.089** (0.032)	0.083* (0.033)
Знання е-голосування	-0.004 (0.054)	-0.086 (0.055)
Num.Obs.	523	523
R2	0.308	0.308
R2 Adj.	0.258	0.258
F	6.184	6.197
Соціально-демогр. контроль	Так	Так
Політичний інтерес	Так	Так

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

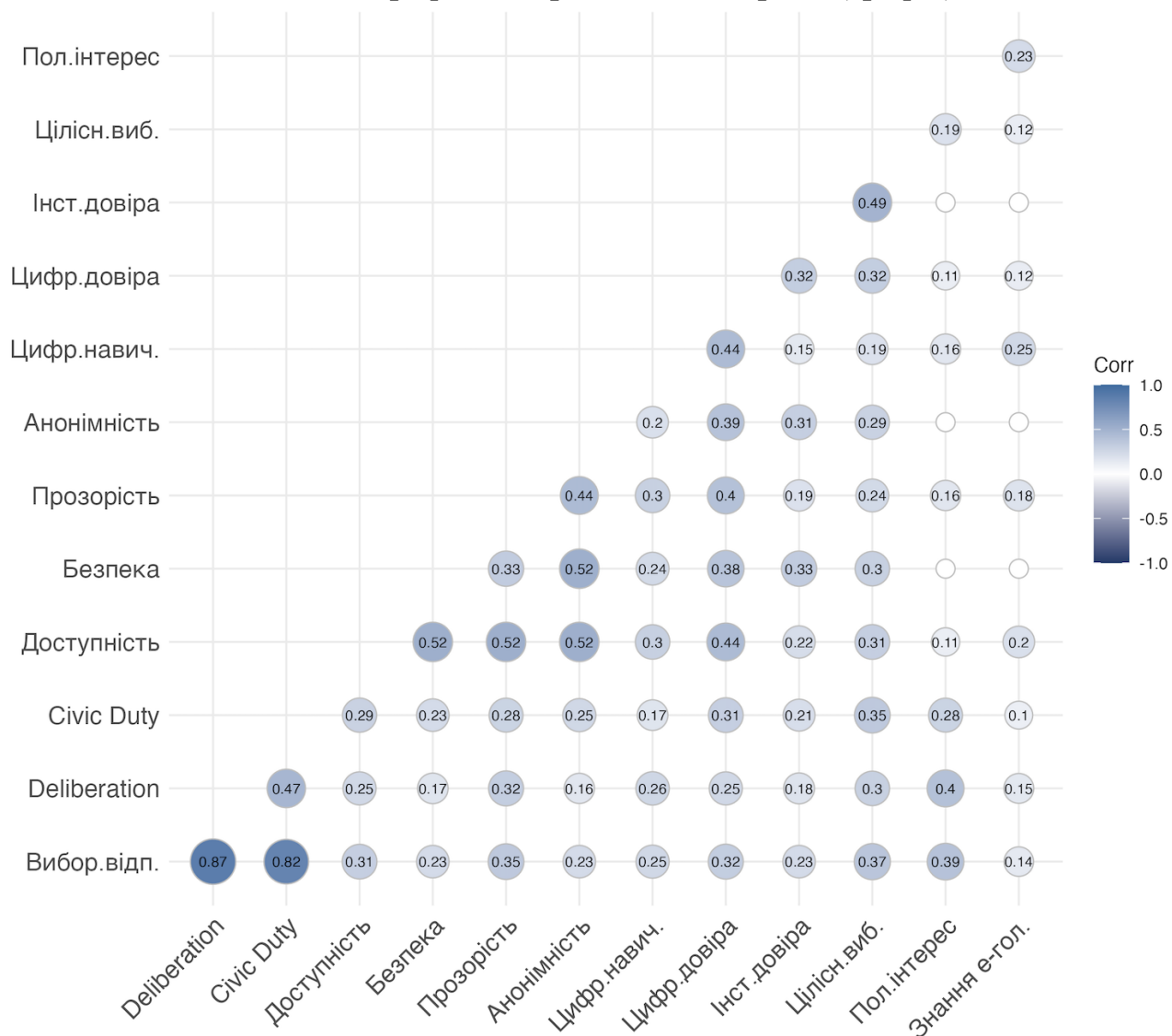
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). Стандартні похибки у дужках. * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001.

Додаток 8. Графік 1. Розподіл індексу виборчої відповідальності (графік)

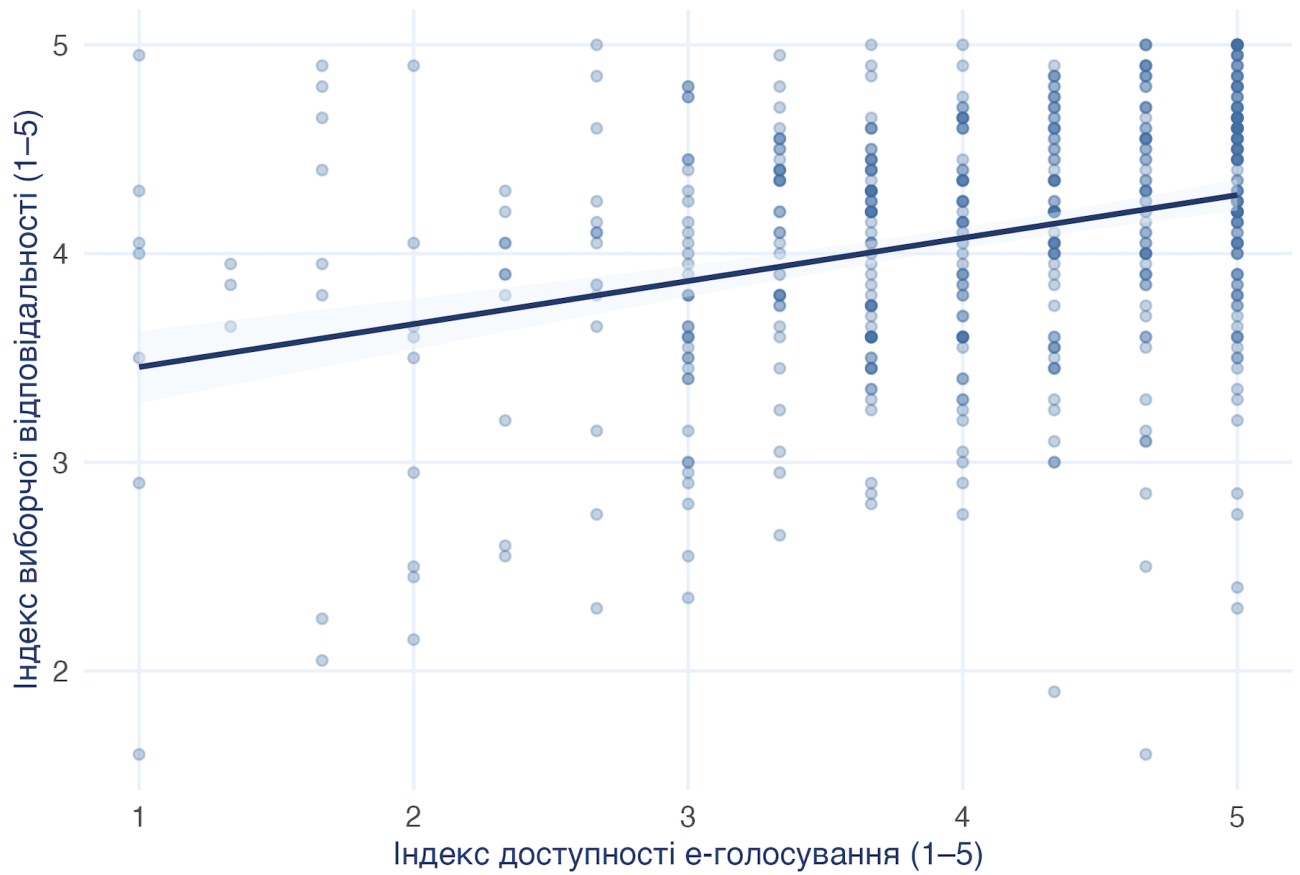
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523).

Додаток 9. Графік 1. Кореляційна матриця (графік)

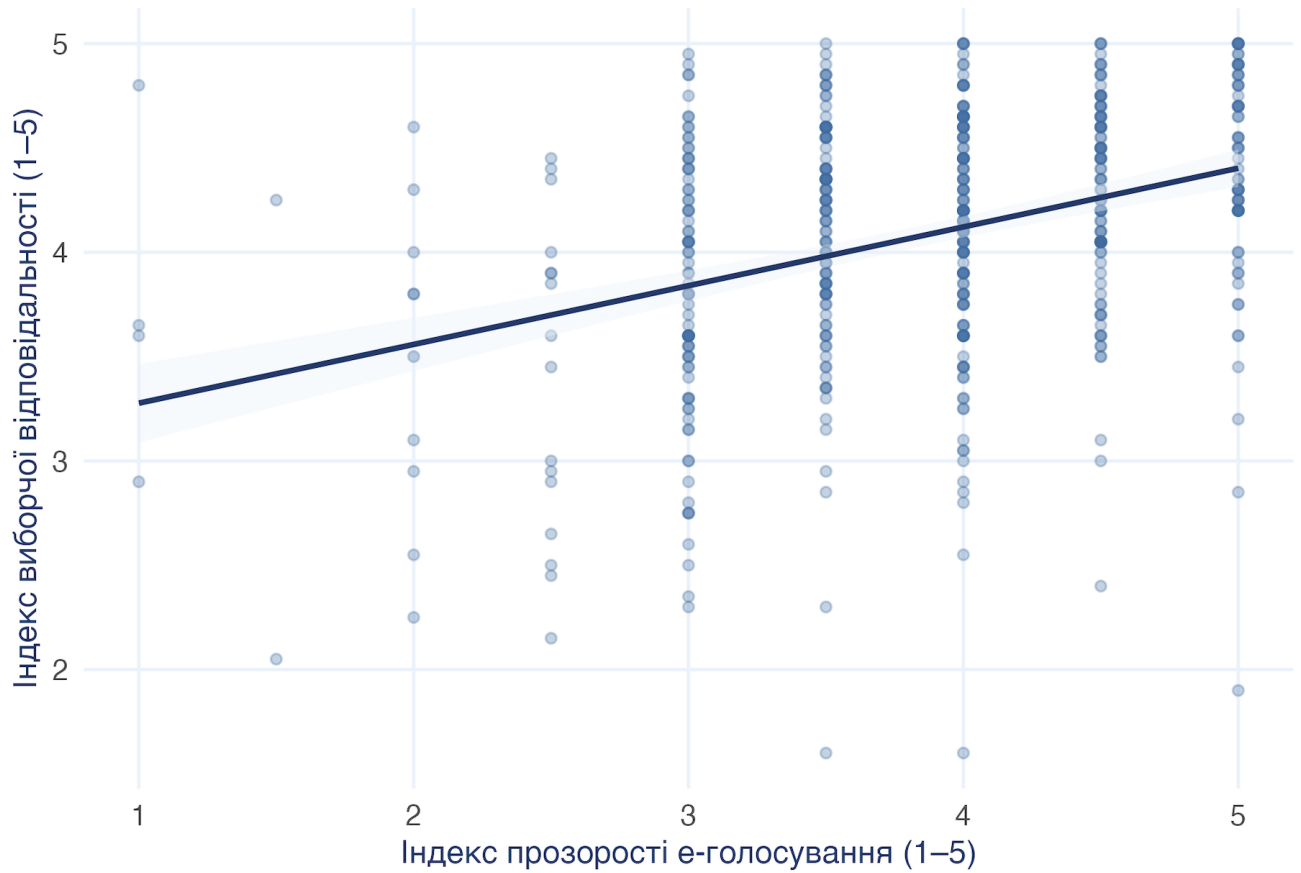
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523).
Порожні клітинки — незначущі кореляції ($p \geq 0.05$).

Додаток 10. Графік 1. Гіпотеза Н1 (scatter plots)

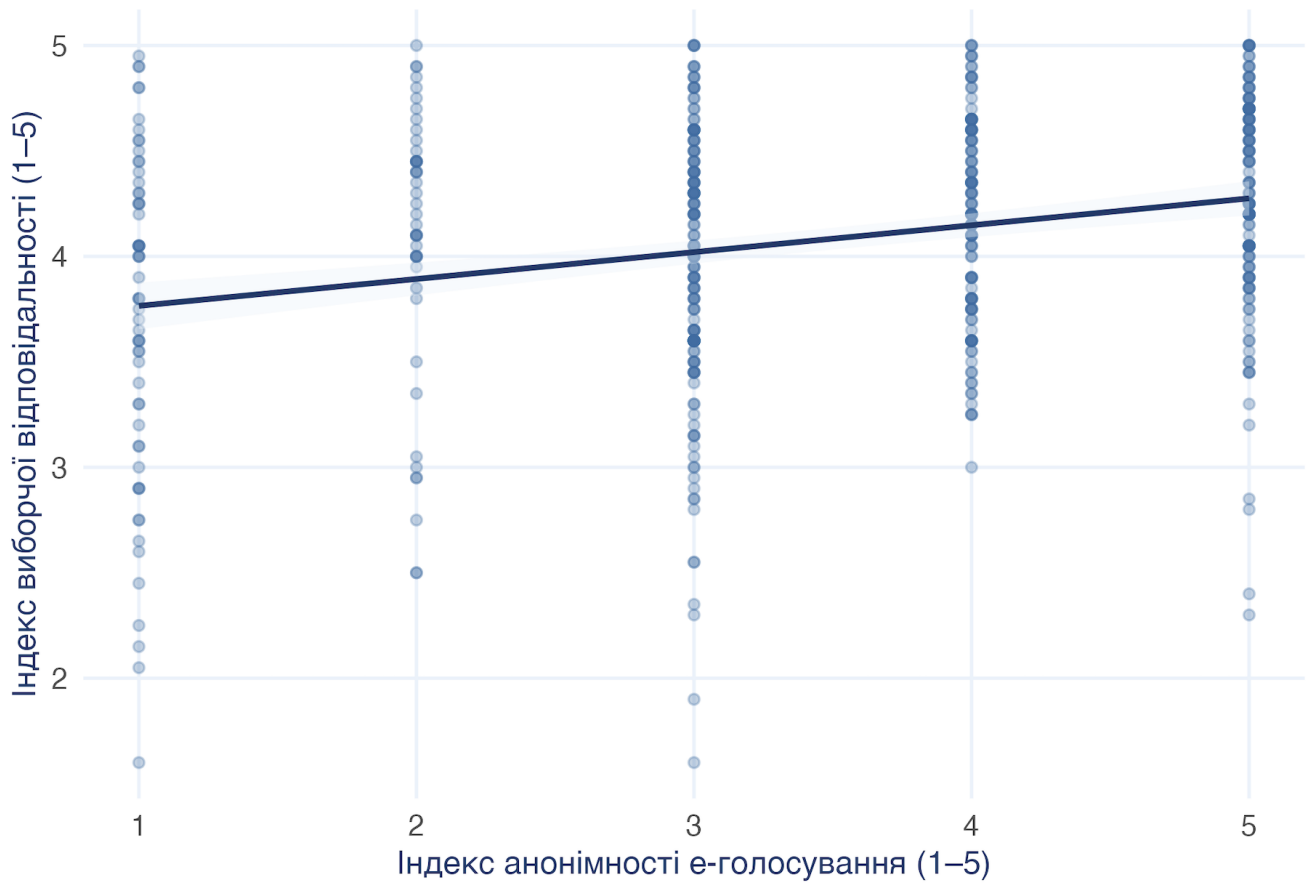
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523).
Лінія регресії з 95% довірчим інтервалом.

Додаток 11. Графік 1. Гіпотеза Н2 (scatter plots)

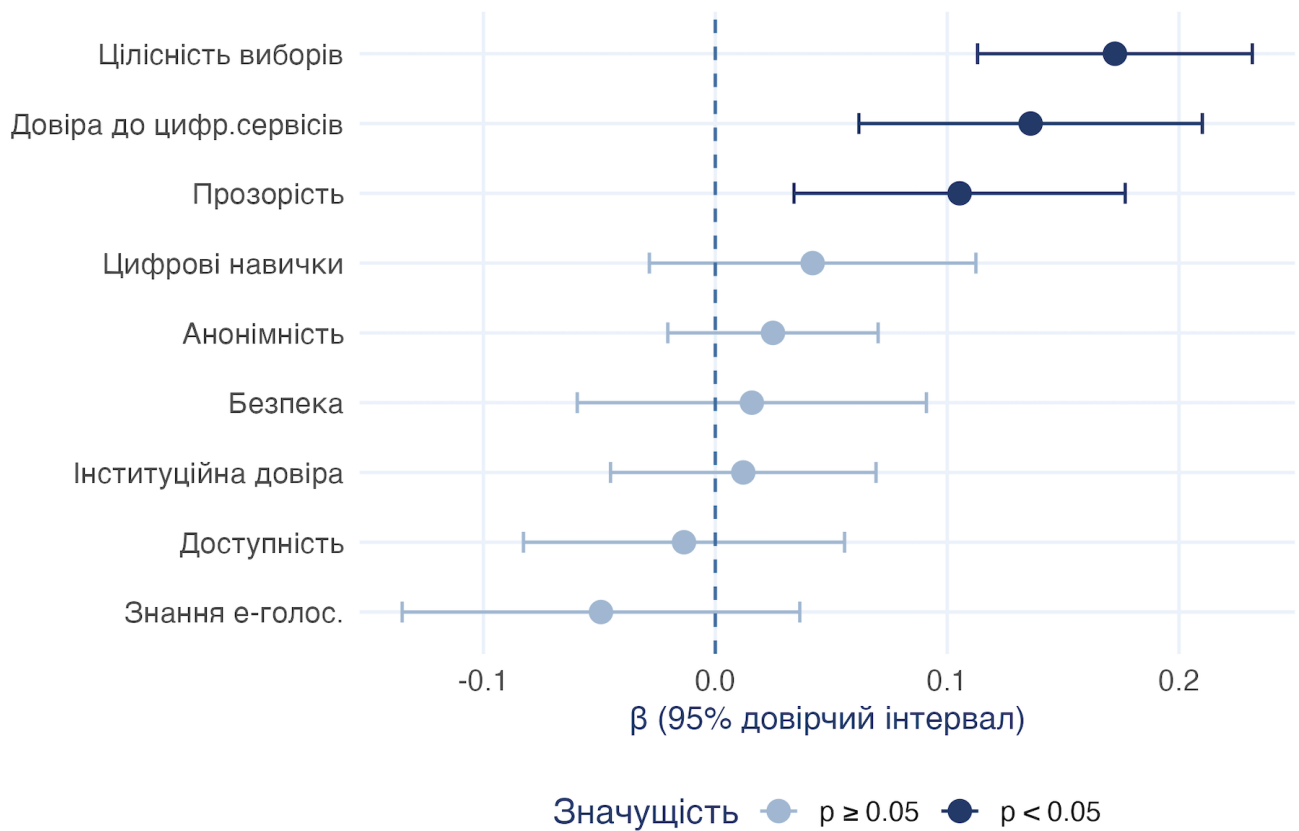
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523).
Лінія регресії з 95% довірчим інтервалом.

Додаток 12. Графік 1. Гіпотеза 3 (scatter plots)

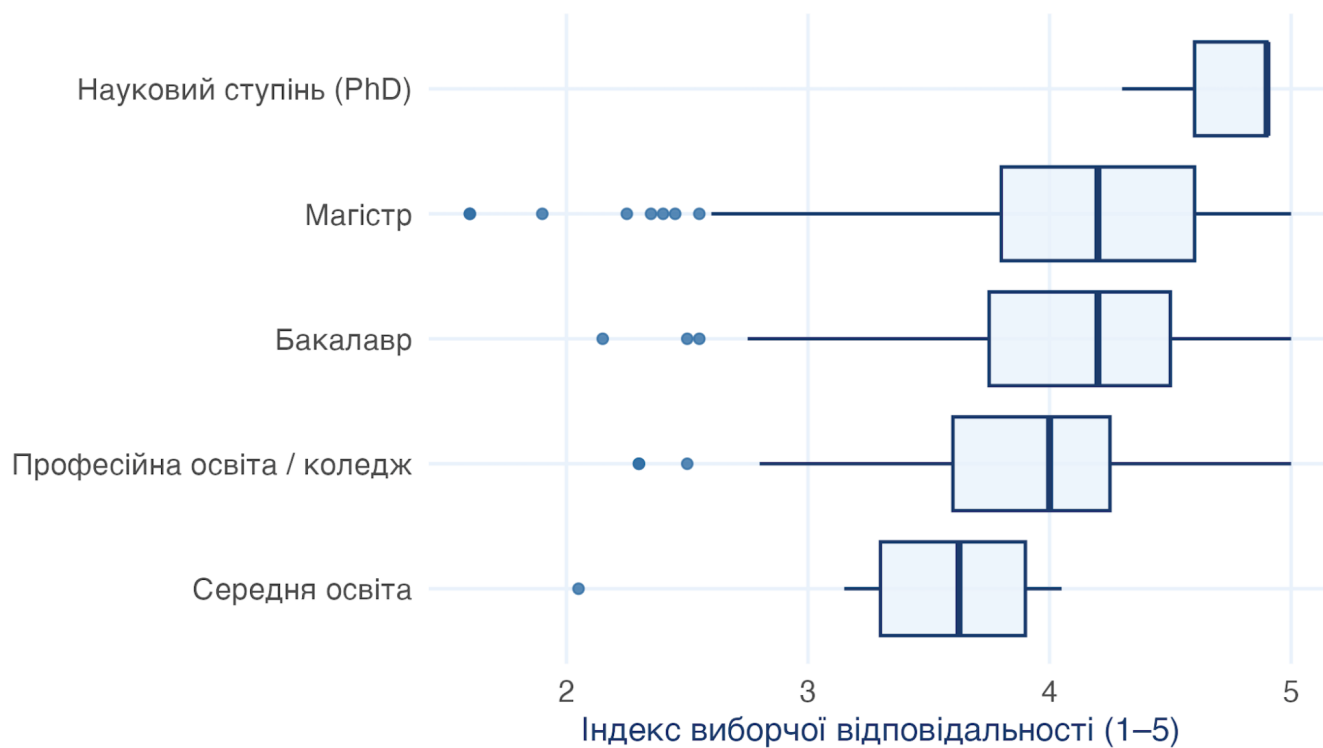
Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523).
Лінія регресії з 95% довірчим інтервалом.

Додаток 13. Графік 1. Коефіцієнти регресії Моделі 4 (coefficient plot)

Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523).
Соціально-демографічні контролі та політичний інтерес не показані.
Темні точки — статистично значущі коефіцієнти ($p < 0.05$).

Додаток 14. Графік 1. Виборча відповідальність за рівнем освіти (boxplot)

Примітка: власні розрахунки на основі даних онлайн-опитування (N = 523). Показано медіану, міжквартильний розмах та викиди.

Додаток 15. Форма опитувальника, використана для збору даних

Секція 1: Соціально-демографічні характеристики

Q1.1 Ваша стать (одна відповідь)

- Жіноча
- Чоловіча
- Не бажаю відповідати

Q1.2 Вкажіть ваш вік (одна відповідь)

- 18-24 роки
- 25-34 роки
- 35-44 роки
- 45-60 років
- 60+ років

Q1.3 Який ваш найвищий рівень освіти? (одна відповідь)

- Середня освіта
- Професійна освіта / коледж
- Бакалавр
- Магістр
- Науковий ступінь (PhD)

Q1.4 Оцініть ваш загальний дохід за 2025 рік (одна відповідь)

- Менше ніж 100 тис. гривень
- Від 101 до 200 тис. гривень
- Від 201 до 400 тис. гривень
- Від 401 до 600 тис. гривень
- Від 601 до 800 тис. гривень
- Від 801 до 1 мільйона гривень
- Понад 1 мільйон гривень

Q1.5 Як би ви оцінили матеріальне становище вашої родини? (одна відповідь)

- Не вистачає на базові потреби
- Вистачає на харчування та одяг, але дорогі покупки недоступні
- Можемо купувати дорогі речі

- Живемо заможного

Q1.6 У якому мікрорегіоні ви проживаєте останні 12 місяців? (одна відповідь)

- Північ України (Волинська, Житомирська, Київська, Рівненська, Чернігівська обл., м. Київ)
- Захід України (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька обл.)
- Центр України (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська, Сумська обл.)
- Схід України (Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Харківська, Запорізька обл.)
- Південь України (Миколаївська, Одеська, Херсонська обл.)
- Зараз проживаю за межами України

Q1.7 У якому типі населеного пункту ви проживаєте? (одна відповідь)

- Місто (понад 100 тис. мешканців)
- Місто (до 100 тис. мешканців)
- Селище міського типу
- Село

Секція 2: Цифрова грамотність та досвід взаємодії із цифровими сервісами

Q2.1 Оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з кожним твердженням про свої цифрові навички (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q2.1.1 Я впевнено користуюся смартфоном або комп'ютером для отримання державних послуг

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.1.2 Я розумію, що таке захист персональних даних в інтернеті

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся

- 5 — повністю погоджуюся

Q2.1.3 Я можу самостійно встановити додаток або зареєструватися на новому сайті

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.1.4 Я вмію відрізнити надійний вебсайт від підозрілого

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.2 Як часто ви користуєтеся електронними державними послугами (Вебпортал/мобільний застосунок Дія, Електронний кабінет платника податків, мобільний застосунок Резерв+ і т.п.)? (одна відповідь)

- Ніколи
- Кілька разів (один-два рази в рік)
- Періодично (кілька разів на місяць)
- Постійно

Q2.3 Наскільки ви довіряєте таким цифровим сервісам? (для кожного твердження оберіть одну відповідь. Питання не обов'язкове до заповнення. Респонденти, які не користувалися електронними послугами, можуть пропустити його, оскільки оцінка довіри до цифрових сервісів потребує відповідного досвіду)

Q2.3.1 Я довіряю онлайн-банкінгу

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.3.2 Я довіряю державним електронним послугам

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.3.3 Я довіряю цифровій ідентифікації (BankID, Дія)

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.3.4 Я довіряю електронним опитуванням

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q2.3.5 Я довіряю електронним петиціям

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Секція 3: Політична поведінка та виборчий досвід

Q3.1 Чи брали ви участь у голосуванні на виборах? (одна відповідь)

- Брав/ла участь іноді (на деяких з проведених виборів)
- Брав/ла участь регулярно (на більшості проведених виборів)
- Ніколи
- Ще не мав/мала можливості (наприклад, не досяг/ла 18 років під час виборів)

Q3.2 Що найбільше спонукало вас до участі? *(одна відповідь. Перехід до цього питання здійснюється для усіх респондентів, за винятком тих, які ніколи не брали участі у виборах або не мали такої можливості)*

- Почуття громадянського обов'язку
- Бажання вплинути на результат
- Соціальний тиск (очікування оточення, родини)
- Звичка або традиція
- Інше: _____

Q3.3 Оберіть усі відповідні варіанти, чому не голосували *(декілька відповідей. Перехід до цього питання здійснюється для тих респондентів, які ніколи не брали участі у виборах)*

- Не вірю, що мій голос щось змінює
- Не довіряю жодному кандидату чи партії
- Не мав/ла достатньо інформації, щоб зробити вибір
- Практичні перешкоди (час, місце, документи)
- Принципово не беру участі
- Інше: _____

Q3.4 Наскільки ви загалом цікавитесь політикою? *(одна відповідь)*

- Зовсім не цікавлюся
- Радше не цікавлюся
- Певною мірою цікавлюся
- Радше цікавлюся
- Дуже цікавлюся

Q3.5 Скільки часу в середньому на день ви проводите в соціальних мережах? *(одна відповідь)*

- Менше 30 хвилин
- 30 хвилин – 1 година
- 1–2 години
- 2–4 години
- Понад 4 години

Q3.6 Звідки ви найчастіше отримуєте інформацію про політичні новини? *(декілька відповідей)*

- Телебачення
- Новинні сайти
- Telegram
- Instagram / Facebook / X
- YouTube
- Радіо / подкасти
- Офіційні джерела державних органів
- Розмови з оточенням
- Інше: _____

Q3.7 Коли ви бачите інформацію про політику в соціальних мережах, як часто ви перевіряєте її в інших джерелах? (одна відповідь)

- Ніколи
- Рідко / інколи
- Часто
- Дуже часто / завжди

Q3.8 Чи брали ви участь у будь-якій із таких форм цифрової громадянської участі за останні 3 роки? (декілька відповідей)

- Підписував/ла е-петицію (на сайті Президента, ВРУ або місцевих органів)
- Подавав/ла електронне звернення до органів влади
- Брав/ла участь у громадських е-консультаціях або публічних обговореннях онлайн
- Проходив/ла онлайн-опитування (застосунок Дія, застосунок "Київ Цифровий")
- Жодного з вищезазначеного

Q3.9 Наскільки ви вважаєте такі форми цифрової участі ефективними — тобто такими, що реально впливають на рішення влади? (одна відповідь)

- Зовсім неефективні
- Скоріше неефективні
- Скоріше ефективні
- Ефективні
- Дуже ефективні
- Важко сказати / не маю досвіду

Секція 4: Виборча відповідальність

Q4.1 Скільки часу приблизно ви витратили на прийняття рішення за кого віддати голос перед останніми виборами, на яких голосували? (одна відповідь)

- Я не брав/ла участі у виборах
- Я не готувався/лась спеціально
- Менше 30 хвилин
- 30 хвилин – 2 години
- 2–5 годин
- Більше 5 годин

Q4.2 Оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з кожним твердженням щодо вашого підходу до голосування (для кожного твердження оберіть одну відповідь. Перехід до питання здійснюється для всіх респондентів, окрім тих, які не брали участь у виборах. Ті, хто не брали участь переходять одразу до секції 5)

Q4.2.1 Перед голосуванням я обов'язково ознайомлююся з програмами партій або кандидатів

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.2.2 Я вважаю, що голосувати без підготовки — це безвідповідально

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.2.3 Я готовий/а витратити час на пошук інформації, щоб зробити усвідомлений вибір

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.2.4 Я намагаюся зрозуміти, як мій вибір може вплинути на розвиток країни

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.2.5 Немає великої різниці, проголосую я чи ні — результат однаковий

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.2.6 Я приймаю рішення про голосування швидко, не витрачаючи часу на аналіз

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.3 Оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з твердженнями про вашу підготовку до голосування (для кожного твердження оберіть одну відповідь.)

Q4.3.1 Перед голосуванням я порівнюю щонайменше дві політичні альтернативи

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.3.2 Перед голосуванням я читаю програму хоча б однієї партії або кандидата

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся

- 5 — повністю погоджуюся

Q4.3.3 Я шукаю інформацію про кандидатів у різних джерелах, а не лише в одному

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.3.4 Якщо відчуваю брак інформації — відкладаю рішення або шукаю додатково

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.4 Оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з твердженнями про обов'язок голосувати
(для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q4.4.1 Голосувати — це громадянський обов'язок

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.4.2 Якщо я не голосую без поважної причини, я відчуваю, що вчинив/ла неправильно

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.4.3 Громадянин має голосувати, навіть якщо вибір не ідеальний

- 1 — зовсім не погоджуюся

- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.4.4 Участь у виборах — це внесок у спільне прийняття рішень, за який ми всі несемо відповідальність

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q4.4.5 Байдуже, хто переможе на виборах — у житті нічого не зміниться

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Секція 5: Сприйняття е-голосування

Q5.1 Чи чули ви раніше про концепцію електронного голосування (е-голосування)?
(одна відповідь)

- Так, добре знайомий/а з темою
- Так, чув/чула, але маю загальне уявлення
- Ні, зустрічаю це поняття вперше

Q5.2 На вашу думку, що найточніше описує е-голосування? (одна відповідь. Перехід до питання здійснюється для всіх респондентів, окрім тих, хто вперше знайомиться з поняттям електронного голосування)

- Голосування з будь-якого публічного питання, що передбачає використання електронних засобів для ідентифікації та підрахунку голосів
- Автоматичний підрахунок паперових бюлетенів машинами
- Голосування по телефону або SMS
- Важко сказати

Q5.3 Оцініть е-голосування за кожною характеристикою (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q5.3.1 Безпека (захист від маніпуляцій)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.3.2 Прозорість (зрозумілість процедури)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.3.3 Анонімність (таємниця голосу)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.3.4 Доступність (зручність участі)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.4 Оцініть традиційне голосування за кожною характеристикою (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q5.4.1 Безпека (захист від маніпуляцій)

- 1 — зовсім не забезпечує

- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.4.2 Прозорість (зрозумілість процедури)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.4.3 Анонімність (таємниця голосу)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.4.4 Доступність (зручність участі)

- 1 — зовсім не забезпечує
- 2 — скоріше не забезпечує
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше забезпечує
- 5 — повністю забезпечує

Q5.5 Наскільки важливими для вас є такі характеристики у голосуванні? *(для кожного твердження оберіть одну відповідь)*

Q5.5.1 Безпека (захист від маніпуляцій, зовнішнього втручання)

- 1 — зовсім не важливо
- 2 — скоріше не важливо
- 3 — помірно важливо
- 4 — скоріше важливо
- 5 — дуже важливо

Q5.5.2 Доступність (можливість проголосувати з будь-якого місця)

- 1 — зовсім не важливо
- 2 — скоріше не важливо
- 3 — помірно важливо
- 4 — скоріше важливо
- 5 — дуже важливо

Q5.5.3 Таємниця голосу (анонімність вибору)

- 1 — зовсім не важливо
- 2 — скоріше не важливо
- 3 — помірно важливо
- 4 — скоріше важливо
- 5 — дуже важливо

Q5.5.4 Прозорість (зрозумілість процедури)

- 1 — зовсім не важливо
- 2 — скоріше не важливо
- 3 — помірно важливо
- 4 — скоріше важливо
- 5 — дуже важливо

Q5.6 Оцініть, наскільки ви погоджуєтеся з твердженнями про е-голосування (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q5.6.1 Е-голосування зробило б участь у виборах зручнішою саме для мене

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.6.2 Е-голосування підвищило б доступність для людей, яким складно прийти на дільницю офлайн

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.6.3 Е-голосування може створювати нові ризики маніпуляцій або технічних збоїв

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.6.4 Питання безпеки е-голосування викликає у мене сумніви

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.6.5 За умов належного контролю я міг/могла б довіряти результатам е-голосування

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.6.6 Без прозорих гарантій е-голосування є неприйнятним

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.7 Оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з твердженнями про вплив е-голосування на відповідальний підхід виборця до голосування (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q5.7.1 Е-голосування може зменшити відчуття, що голосування — це серйозний громадянський акт

- 1 — зовсім не погоджуюся

- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.7.2 Е-голосування може зробити процес менш обдуманим через надмірну «легкість» процедури

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.7.3 Е-голосування може полегшити участь без втрати відчуття відповідальності

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.7.4 Формат голосування (онлайн vs офлайн) справді впливає на відповідальність громадян

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q5.8 Що було б для вас вирішальним при використанні е-голосування? (декілька відповідей)

- Публічні звіти про безпеку системи
- Зрозуміле пояснення того, як працює система е-голосування
- Гарантії таємниці голосу
- Захист від примусу або тиску
- Довіра до органів, що адмініструють систему
- Захист персональних даних

- Незалежний аудит системи
- Рекомендація довіреної особи чи організації
- Інше: _____

Q5.9 Якби е-голосування було безпечним, анонімним і юридично врегульованим, чи скористалися б ви ним?*(одна відповідь)*

- Так
- Скоріше так
- Скоріше ні
- Ні
- Не знаю / залежить від умов

Секція 6: Інформаційне середовище та довіра до джерел

Q6.1 Як часто за останні 12 місяців ви стикалися з твердженнями на кшталт «вибори легко сфальсифікувати», «вас обдурять, ви не зрозумієте систему», «ваш голос вкрадуть», «результат буде нечесним»? *(одна відповідь)*

- Дуже часто
- Часто
- Іноді
- Рідко
- Ніколи
- Важко відповісти

Q6.2 Як часто за останні 12 місяців ви стикалися з твердженнями про маніпуляції щодо електронних сервісів (Вебпортал/мобільний застосунок Дія тощо)? *(одна відповідь)*

- Дуже часто
- Часто
- Іноді
- Рідко
- Ніколи
- Важко відповісти

Q6.3 Твердження про ризики виборчого процесу та електронних сервісів, з якими я стикався/лась, вплинули на мою особисту оцінку надійності е-голосування *(одна відповідь)*

- Зовсім не погоджуюся
- Скоріше не погоджуюся
- Важко сказати
- Скоріше погоджуюся
- Повністю погоджуюся
- Я не стикався/лась з такими твердженнями

Q6.4 Наскільки ви довіряєте таким джерелам інформації про виборчий процес? (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q6.4.1 Офіційні органи державної влади

- 1 — зовсім не довіряю
- 2 — скоріше не довіряю
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше довіряю
- 5 — повністю довіряю

Q6.4.2 Національні та місцеві медіа

- 1 — зовсім не довіряю
- 2 — скоріше не довіряю
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше довіряю
- 5 — повністю довіряю

Q6.4.3 Міжнародні організації (ОБСЄ, ООН тощо)

- 1 — зовсім не довіряю
- 2 — скоріше не довіряю
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше довіряю
- 5 — повністю довіряю

Q6.4.4 Лідери думок / блогери

- 1 — зовсім не довіряю
- 2 — скоріше не довіряю
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше довіряю
- 5 — повністю довіряю

Q6.4.5 Друзі та знайомі

- 1 — зовсім не довіряю
- 2 — скоріше не довіряю
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше довіряю
- 5 — повністю довіряю

Q6.4.6 Анонімні Telegram-канали

- 1 — зовсім не довіряю
- 2 — скоріше не довіряю
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше довіряю
- 5 — повністю довіряю

Секція 7: Довіра до виборчої системи та її адміністраторів

Q7.1 Оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з твердженнями про надійність голосування *(для кожного твердження оберіть одну відповідь)*

Q7.1.1 Я вважаю, що голоси підраховують точно

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.1.2 Я впевнений/а, що результати виборів відображають реальні голоси виборців

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.1.3 Я вважаю, що правила і процедури є справедливими

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся

- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.1.4 Я впевнений/на, що мій вибір під час голосування залишається таємним

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.2 Оцініть, наскільки ви довіряєте державним інституціям (для кожного твердження оберіть одну відповідь)

Q7.2.1 Довіряю Верховній Раді України

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.2.2 Довіряю Кабінету Міністрів України

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.2.3 Довіряю Центральній виборчій комісії

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.2.4 Довіряю місцевим органам влади

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.2.5 Довіряю судовій системі

- 1 — зовсім не погоджуюся
- 2 — скоріше не погоджуюся
- 3 — важко сказати
- 4 — скоріше погоджуюся
- 5 — повністю погоджуюся

Q7.3 Наскільки ви довіряєте органам, які адміністративно управлятимуть системою е-голосування (наприклад, Центральна виборча комісія України, Міністерство цифрової трансформації України)? (одна відповідь)

- Зовсім не довіряв/ла б
- Скоріше не довіряв/ла б
- Важко сказати
- Скоріше довіряв/ла б
- Повністю довіряв/ла б